

8°

Döll.

79 4 6

W

W

Carrifex

Cōtra monachos proprie-

tarios plurimi egregiorū viroꝝ tractatus.

¶ Primus magistri Joannis curricis.

¶ Secundus magistri Joannis de bomalia.

¶ Tertius magistri Petri damiani.

¶ Quartus magistri Petri cantoriz.

¶ Quintus cuiusdam alterius docti viri.

¶ Item tractatus magistri Joannis tinctoris contra defendentes aperturam claustrorum.

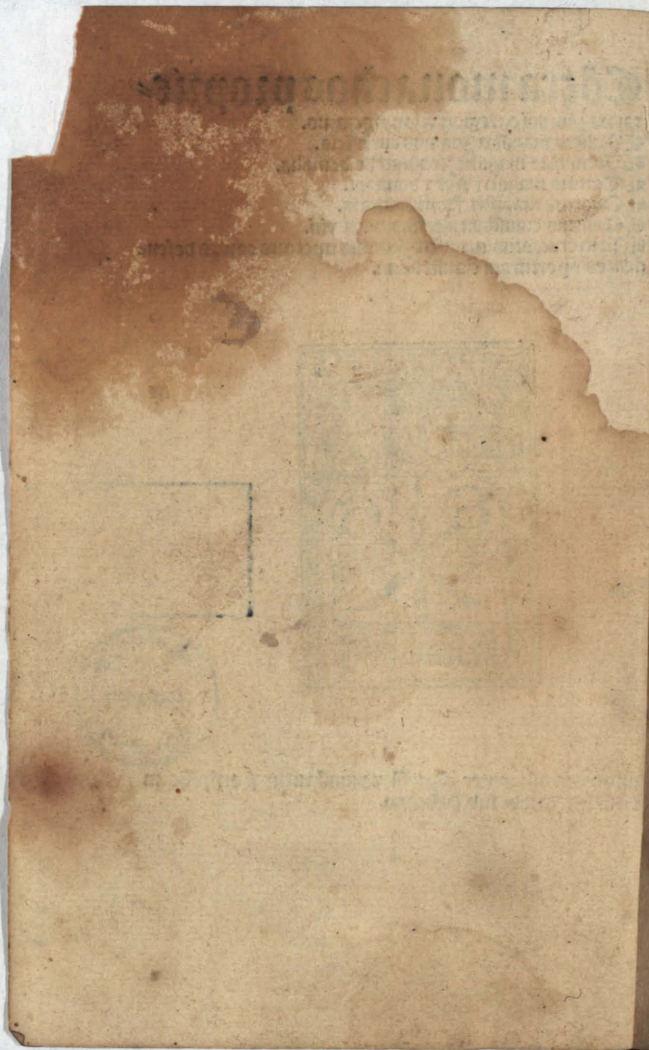
Qui omnes diligenter cōpressi veniuntur Panthēis in
vico sancti Jacobi sub Pelicano.

Parisiis

[ca. 1510?]

Appl. P.

Tractatus de vicio proprietatis editus per iohannem curriensis canonicum regularem primo deinde monachum cisterciensem in villari. demum confessorum monialium de reformatione eiusdem ordinis in monasterio de marts.

Sicut modicum fermentum

totam massam corrumpit. sic propter doloꝝ diebus istis. iste per totum mundum vsus proprietatis monasteria destruit. Nam procul dubio in conuentibus religiosorum mens a mente diuiditur. Ubi saculatum comunio non tenetur. Ideo pater carissime per infra scripta vobis ex pura caritate et puro compassionis affectu ostendere conabor periculum in quo nunc statis quod adeo aie vestre est periculosius quam illud minus sentitis. Nam vt ait petrus blesensis in quadam epistola. membrum illud est valde periculosum: et fortassis in proximo a sano corpore tanquam putridum resecandum. quod non sentit dolorem. Pro ordine ergo dicendorum ego presuppono quod promisistis et iurastis viuere secundum regulam sancti augustini quam professionem fecistis. sicut et omnes fecimus et promissimus sicut etiam promittere tenemur. Que quidem regula sicut et ceterae regule patrum apostolice more precipit districte quod debetis viuere sine proprio. Super quo habendo non solum episcopi sed nec ipse papa qui habet plenitudinem potestatis dispensare potest. Unde dicit innocentius tertius in capitulo. Cum ad monasterium de regularibus in fine. quod abdicatio proprietatis et custodia castitatis adeo sunt amere regule monachali vt contra eam nec summus pontifex potest indulgere. Sed forte dicetis quod hoc capitulum loquitur de monachis et non de canonicis regularibus. Respondetur quod nulla est differentia inter monachos et canonicos regulares. quo ad tria substantialia ordinis. licet regule inserviant laxiori. De hoc est textus ad litteram capitulo ex parte de postul. Unde dicunt doctores quod episcopi tenent locum apostolorum. quo ad dignitatem. sacerdotes quo ad sacramentorum administrationem. religiosi vero quo ad proprietatis renunciationem. Et ideo dicitur tertio dyalogo: um. quod monachus qui in terra

possessionem querit: monachus non est qđ fuit verbum ysac
a sancto gregorio egregio doctore recitatum ⁊ appzbatum.
Nullus g̃ religiosus potest habere proprium siue abbas fue
rit siue simplex religiosus supple possessorie intitulatum aut
assignatum quod diuicias sapit. vel delicias redolet aut glori
am secularem ministrat. Sed si queris que sit ratio. Rñ
deo qđ multiplex. Prima ratio est. quia p̃res qui istud ordina
uerunt optime nouerunt a spiritu sancto edoctos qui rerū
dominium retinent: necāno varijs distrahi curis ⁊ a cōtem
platione impediri celestiu: nec ex totis viribus sursum in desu
co: leuare posse qui terreno pondere premuntur. Uñ tria sunt
vicia que dicuntur per similitudinem flui infernales p̃ quos
vt timendum est h̃is diebus magna pars hominum et mun
di nauigat recto tramite ad inferna. Primum est superbia.
Contra istud vouimus obedientiam: secundum est luxuria
contra istud promissimus castitatem. tertium est auaricia: con
tra istud iurauimus paupertatem. hec tria tangit iohannes
ap̃lus in canonica sua dicens. Omne quod est in mundo aut
est concupiscentia carnis aut concupiscentia oculorum. aut
est superbia vite. Nec debet capi ista voluntaria paupertas
propura priuatione rerum siue carentia. s̃z pro virtute men
tis. qua quis nullum proprium possidere vult in hoc mundo
propter deum vt expeditius possit deo seruire. Ad hanc si re
ligiosi non solum opere s̃z corde redierint veri preuaticatores
sui ordinis sunt censendi. qui tanq̃ canes ad vomitum ad di
nitias huius seculi redire moluntur. quas iuramento presti
to solēniter abiecerunt quando professionem fecerunt. Alie
sunt rationes per quas clare patet. qđ illi qui procurauerunt
diuisionem fieri bonorum inter abbatē aut ceteros prelatos
et inter conuentum fuerunt causa qđ hic tam spiritualia q̃
temporalia perierunt. quia vnū sequitur ex alio. Quia nūq̃
defuerunt temporalia vbi viguit religio. Et raro prosperant
tur tēporalia vbi x̃ps propu'sus est a claustro Quia qđ nō ha
bet x̃ps habet fiscus. ¶ Scđa ratio est: quare p̃p̃riū nō debz
esse in claustro s̃z cōmūis vita: quia vbi est diuersitas rerū
temporalium. ibi viget contrarietas voluntatum: que est no
uerca et dissipatrix totius religionis. Et rogo vos dica. is mi

chl. Unde diuisio hominum vnde lites ⁊ discordie. quia vnus
hoc alter illud sibi appropriando dicit esse suum. Nec oportet
de hoc in mediū adducere scripture exemplum: sed experi-
entia experimur quot et quante rixe essent inter nos et vos
propter vestrum et nostrum: si vellentis vobiscum verbis cō-
tendere et non potius dissimulare hec. Etiam erat causa qua
re abraham ⁊ loth ⁊ pastores gregum eorum simul cum pa-
ce habitare non potuerunt. ¶ Item tertio iste modus viuendi
per portiones non solum a regula et a patribus qui reli-
giones instituerunt est reprobatus. ⁊ etiam inutilis reiectus
Nullum est dubium et hoc experientia docet si ille pecu-
nie et redditus qui inter nos et vos diuiduntur colligerentur
ab vno amministratore prouido et aptis temporibus fierent
prouisiones habundantius haberent singuli: ⁊ regula-
rius de vna olla q̄ de pluribus olliculis viuerent. Non enim
est dubium q̄ singuli denarium necessaria ementes plus
expendant et magis a diuinis retrahuntur: plus temporalis
bus inuoluuntur. q̄ si suo tempore res necessarie simul eme-
rēt. Experientia testis est q̄ cū plures de pecunijs sibi cō-
tributis discrete sibi prouident. minus expendunt largius ha-
bent et iocundius viuunt. q̄ si sibi quilibet seorsum prouide-
ret. Et quod hīs omnibus maius est in pace viuunt. Non
enim gratis scriptum est. Ecce q̄ bonum ⁊ q̄ iocundum ha-
bitare fratres in vnum. Ubi enim non est diuisio sensus ibi
in vnione caritatis plurimarum mentium q̄latur affectus.
Ecce satis clare liquet q̄ illi qui primo introduxerunt hunc
abulum viuendi per portiones reiecta regula scdm quam vt
uere promiserunt similes sunt illis preuicatoribus iudeis
qui olim gynasium iherosolimis constituerunt se et alios ad
instituta gentium transulerunt terminos transgredientes
quos non coluerunt patres eorum. Verum est tamen hīs
non obstantibus q̄ omnium bonorum monasterij iusta dis-
pensatio spectat ad prelatum. nō vt ad dñm: s̄ vt ad seruum
et procuratorem fratrum suorum. ¶ Hoc tamen officium vbi
po est debet alijs committere ⁊ spiritualibus vacare. Unde
gregorius ad iohannem abbatem scribens ait. In causis
a li

tus procuratorem constitue et tu ad lectionem et ad orationem vaca. De hospitalitate esto sollicitus quantum potes pauperibus largire. Bona igitur huius conuentus sicut et ceterorum monasteriorum sunt bona crucifixa et patrimonialia pauperum vobis data ad dispensandum non utique ad possidendum. Unde bernardus ad fulconem abbatem. Sane patrimonialia sunt pauperum facultates ecclesiarum: et sacrilega crudelitate eis surripitur quicquid sibi ministri et dispensatores non utique domini ultra victum accipiunt et vestitum. Et sequitur Non enim ordinavit deus de euangelio querere delicias sed vivere ex eo ut videlicet sint contenti alimento corporis. non regule irritamenta aut incentiua libidinis et quibus tegantur non quibus ornantur accipere. Et quantum hoc vitium proprietatis cauendum est religiosis euidenter ostendit auctoritas apostolica et sequentium patrum exemplaris censura. Unde ananias et saphira quia retentum aliquid de proprio commune non fecerunt corporee mortis sententia percussi sunt. Et iudas quia non fuit denariorum cum ceteris comunione contentus in traditionis voraginem corruens: a collegio separatus est apostolorum. Unde sancti patres in hoc vicio decedentibus et in sterquilinum sepultis dici debere congrue statuerunt illud beati apostoli petri ad symonem magum. Vade pecunia tua tecum sit in perditionem. Unde dicit sanctus thomas quod votum religiosorum tria principaliter respicit. scilicet paupertatem castitatem et obedientiam. Et horum transgressio obligat ad peccatum mortale. Cetera vero que in regula continentur non obligant ad peccatum mortale nisi propter contemptum. Et hec tria secundum eundem thomam in tantum inherant ossibus monachorum quod etiam religiosi episcopi effecti ab hijs tribus non absoluntur. quia tales nunquam possunt habere propria. sed manent dumtaxat dispensatores omnium bonorum ecclesie. Unde canit ecclesia de beato augustino. Testamentum nullum fecit quia pauper christi unde faceret non habuit. Quare non habuit: quia religiosus erat antequam episcopatum ascenderet. Ex hijs omnibus patet. quod periculose facitis si contra anime vestre salutem

petitis vobis portionem assignari. quia hoc est expresse con-
tra regulam et contra mentem omnium patrum qui religio-
nes instituerunt. Quia hec duo pronomina meum et tuum
tanq[ua]m pacis et concordie inimica in suis regulis dampnaues-
runt. Nullum enim proprium habet religiosus nisi suum pec-
catum: et hoc proprium sibi emit qui in monasterio proprium
querit. Ideo dicimus secundum preceptum hugois de sanc-
cto victore nostra cappa nostra tunica nostra manus. Non
mea cappa: non mea tunica: non mea manus. et cetera. Quia
qui proprium habet furti iudicio reus erit. Sed forte dicetis
Nunquid ergo moriar fame? Patrimonium non habeo. ad-
ministratio etiam bonorum omnium substracta est michi. so-
dere non valeo mendicare erubesco. Nequaquam quia regula
nullum per mittit mori fame sed expresse precipit q[uo]d cuilibet de-
tur quantum cuilibet opus est. Et quid rogo est facilius q[uam]
ire ad vnam coquinam et commune cellarium. et cetera. Credo q[uo]d
rex francie non ita commode vivit sicut religiosi qui sub regu-
la sancti augustini deo suo militant q[uia] ipsi sine sollicitudine
rerum temporalium in spiritualibus proficiunt et iocunde de
cellario tanq[ua]mumenta domini de presepio pabulum corpori ne-
cessarium sumunt. Et hic erat modus vivendi que sanctus
augustinus cum suis fratribus observare consuevit. Unde
ait in hec verba. Valde inquit me delectat fratres si vnum
gazophilatium fuerit presepe nostrum et nos quasi domini iu-
menta simus. velut agri volucres quibus ipse de rore cele-
stis benedictionis communem dat habundantiam. Sed hen-
ricus de hassia et plures alij illuminati viri qui regulam no-
stram exposuerunt dampnant et reprobant pecuniarum dis-
tributiones et prebendales portiones presertim vbi quilibet
suum pro arbitrio portionem expendere possit. partem con-
sumendo partem vendendo aut cui vellet partem erogando
Et quare hoc? Quia ista ministrant fomenta vagandi. conui-
via intus et extra claustra faciendi et aliquando a religione
apostatandi. Unde filius ille prodigus recepta portione pec-
cuniarum a domo patris recessit portionem suam cum meret-
ricibus deuoraturus. Sed fortassis dicens. Inuiste me accu-
satis de vicio proprietatis ex eo q[uo]d peto portionem assignari

Nam ego ex natura religionis non sum capax alicuius rei
et sic dominium aut alicuius rei proprietaria possessio in me
transferri non potest. Rñdet vobis magister henricus de has
sia q̃ proprietarij non estis quasi in vos transferatur do
minium rei vtilis. s; appropriantes possidere vultis querestra
non sunt et taliter vobis vendicatis et vsurpatis res viles
vt eas tenendo in nullo differatis ab hys qui pecuniarum
vsum ⁊ veram proprietatem habent. hoc enim est propuati
ue eis vti qualitercunq; libet: et pro quibus placet expone
re et quantum vult residuare sicut purus secularis: sicut vtiq;
facitis dicendo. Non intrabitis domũ meam vineã meã non
habebitis. Non enim est dubium quin ex tali vsu vos estis
reus huius criminis licet fortassis non eo gradu quod illi se
dampnant qui sine scitu ⁊ consensu sui prelati aliqua tenent
Illi enim nedum proprietarij censendi sunt. s; furbus et latro
nibus similes hebendi. Qualitercunq; ergo predictis modis
proprium habetur hoc cum periculo mortalis peccati possi
detur. imo scdm doctores proprietarius grauius peccat q̃
simplex periurus. Quia periurus solum facit contra honorẽ
dei. sed proprietarius facit d eo infidelitatem sicut mulier
adulteraviro suo. Si enim illi sunt infames secundum scrip
turam qui non seruant promissiones ⁊ iuramenta hominib;
prestita. multo grauius peccat qui votum deo factum violat
⁊ obseruare contempnit. hys diligenter consideratis videat
⁊ iudicet discretio vestra an periculose missas celebratis. an
periculose ceteris diuinis vos ingeritis. Dixi vobis sentire
ineum leodij coram commissarijs nostris quod pro iniuria
magna suscepistis. Sed si michi non creditis saltem hys do
ctoribus credatis. Nescio quis de hoc amplius dubitare pos
sit. nisi penitus cecus aut qui lippis oculis tenebras palpat
in meridie. Sed fortassis dicetis. Ista etiam non obstant: nã
sunt circa centum ⁊ viginti annos q̃ hec diuisio benorum
inter abbatem et conuentum rite et debite facta fuit per ca
pitulum sancti lamberti. Quid ergo ad vos ista iterato reuo
care in dubiũ Karissime respondeo sicut p̃s q̃ regulam no
stram exposuerunt. Regula dicit absolute ⁊ simpliciter. Nō

dicatur aliquid proprium s; sint vobis omnia communia in
vestimento ⁊ in omni re. Item regula dicit. Distribuat^r vi-
cuiq; victus et vestimentum. Item regula inquit. Distribu-
tur vicuiq; de communi prout vicuiq; opus fuerit. Non
dicit portio pecunie cui^{libet} aut tot modij spelte. s; cui^{libet}
sine personarum acceptione quantum cui^{libet} opus fuerit.
Noluit enim augustinus quivis egeret ⁊ alter habundaret
s; voluit q; sicut omnes vocantur fratres: ita omnes scutelle
essent sorores. Si ergo prefatum capitulum in istis principa-
lioribus punctis regule vobiscum dispensare potuit contra
votum ⁊ iuramentum quod deo fecistis quando professionē
emissistis. Ergo ipsum capitulum pari ratione absolvere pos-
set a regula. quia certe non est maior ratio de parte q; de to-
to. Sed constat q; ipsum capitulum vos a regula nequa^q
absolvere possit: prefertim post professionem vestram. quia
hoc esset facere contra votum nostrum ergo. ⁊c. Sed statim
replicabitis dicendo q; ex isto concludere volumus et dicere
q; capitulum erravit quod dicere videtur nobis nimis teme-
rarium. Sed karissime noueritis q; nolumus dicere q; dñi de
capitulo errauerunt in iure quia hoc esset vtiq; nobis pressu-
tuosum dicere. s; ipsi errauerunt i facto Nec mirū si i facto er-
rauerunt quia facta vt aiunt leges prudentissimos fallunt
Unde constat nobis et de hoc nullum facimus dubium si
istud factum fuisset predictis dominis de capitulo per pre-
decessores nostros rite ⁊ debito modo expositum q; ipsi iustis-
sime causam istam terminassent. Sed non est dubium quin
illi qui hunc abusum viuendi hic primo introduxerunt hoc
callide hoc est taci a veritate aut falsitate suggesta hec a p-
dictis dominis obtinuerunt. Quia si meram veritatem eis ex-
posuissent legendo eis regulam ⁊ vota et cetera. Nequa^q
hanc diuisionem bonorum obtinuissent. Sic dñi prefati capi-
tuli satis excusantur. quēadmodum excusatur rex assuerus
prout in libro hester legitur qui deprauatus consilio naamā
emuli iudeorum edictum iusis crudele in necē innocentium
publicauerat quod cum veritate cōperta reuocatum est: put
ibidem legitur. Nec nos sumus in hac parte culpandi de te

meritate: si audemus dicere q̄ dñi in facto errauerunt. Imo
penitus excusandi. Sicut etiā seipsum excusat beatus ber-
nardus qui reiectis litteris dñi pape robertum nepotem
suum reuocauit ad clarauallē vnde fugerat. Expresse enim
ponit eplā beati bernardi. q̄ prefatus robertus dimissa cla-
raualle se transtulit virtute litterarum domini pape ad clu-
niacum. Et tamen predictus pater eundem reuocauit tanq̄
suum fugitiuum ⁊ apostatā non obstantibus litteris quibus-
cunq̄. Sed nunquid dicemus q̄ hoc fecit ex temeritate? Ne
quaq̄: sed sanctus pater bene nouit put pulchre declarat q̄
papa in hac parte fuerat circūuēt⁹ ⁊ decept⁹: ⁊ q̄ littere fue-
rāt ipetratē aut veritate tacita aut falsitate suggesta. Ideo eas
reiecit ⁊ nullius reputabat momentū. In multis etiā passa-
bus iuris papa reuocat plures litteras diuersis concessas ex
eo q̄ fuerant impetratē aut veritate tacita aut falsitate sug-
gesta. Si ḡ papa cū toto consilio potest errare in facto quas
re capitulum non potuit errasse in hac diuisione facta inter
vos et conuentum. hoc vtiq̄ non est inconueniens dicere.
preferim in isto facto. quia exercitium ⁊ studium predictorū
dominorum de capitulo frequenter alibi ascur q̄ curiose in-
dagare qualiter religiosi scdm̄ vota et statuta ordinis viuere
debeant: quia ipsi dominici contenti preceptis. ad consilia
se non astrinxerunt. Ideo hec ⁊ consimilia suis prelati qui
huius rei maiorem merito deberent habere noticiā commit-
tere consueuerunt. Si ergo salutem vestram diligitis. nolite
amplius gloriari de dispensatione capituli. s; diligenter stu-
deatis reuocare quod per predecessores vestros peiperam
factum est: ne mors vos apprehendat in proprietatibus ve-
stris ⁊ trahat cum dolore canos vestros ad inferos. Nec ob-
stat si dicitis: si res ita se habet ⁊ status regularium tam ar-
tus est. vt pretendis quis saluus erit? An omnes tam solen-
nium ecclesiarum regularium canonici in statu dampnande-
rum erunt? Quid ad hec dicā nisi illud dictum per pphēā.
Perditio tua ex te israel in me auxilium. Nonne viuere secū-
dum regulam augustini sollemniter voverunt deo cui si mēti
fuerint ipsi viderint nec de multitudine miremini per euntē

quia lata est via que ducit ad mortem. Cuius enim sancta teste
beato bernardo querenda est in libris non in hominibus. In
spiciatis regulam vestram et vota vestra: non attendatis quid
alii faciant, sed quid vos facere debeatis. Vos enim iurastis
pro posse et nosse vivere secundum regulam sancti augustini.
examinetis conscientiam vestram et clare inuenietis non desic-
re posse et nosse sed deficere velle et adesse nolle. Sed fortas-
sis adhuc in defensione proprietatis vestre assumetis argu-
mentum et dicetis. Si ego ergo sum in tanto periculo ut asse-
ritis quid erit ceteris religiosis fere ubilibet per vniuersum
orbem constitutis: et precipue de medicantibus qui nec in ge-
nere nec in specie habere proprium possunt. Refert enim fide-
lis historia quod beatus dominicus in lecto egritudinis constitutus
appropinquante eius hora mortis tulit perpetue maledictio-
nis sententiam in fratres proprietarios tam presentes quam fu-
turos. Beatus etiam franciscus aplicus vir seraphico igne to-
tus ardens et accensus districte precepit posteris suis ut nu-
dum christum nudi sequerentur. Et sic de alijs mendicantibus
sancta sanxit mater ecclesia. Et tamen hi omnes ut dicitis in
medios professionis sue duntaxat delictis affluunt et legi seruiunt
quam non coluerunt patres eorum. Quis tamen hos omnes audebit con-
demnare nisi temerarius iudeus. Karissime amice quod ad hec
bicam nisi illud quod vulgo dicitur quod multiplicare inconueni-
ens non est soluere. Fateor quod ubique fracta sunt repagula cla-
ustorum quod fere ubique perijt religio fundens ruos amantudi-
nis, que olim lac et mel effundere consuevit. Antiquum enim
dictum est et ante tempora nostra carnis membraticis comen-
datum quod ordo predicatorum oriunda transgressione ab anti-
quo certauit: quomodo quotidie possit in petus deficere ab-
imutatione paterna immo ut ait quidam deuotus vir in or-
dine minorum nomine a principio cum perfectione, orta est
imperfectio ordinis sancti francisci. Et ut ait statim presenta-
to francisco in templo celesti, incontinenti vita ei captiuata fu-
git in egiptum. De alijs ordinibus mendicantium quid dicemus
cum experientia docet Et quid de hijs dicemus: An iuste eos
excusabimus: An potius dicemus quod ubi vltima flamma gehē

ne ignis plures preuaticationes inuenient: q̄ ibi durus dese
uiet. Formidandum est n̄ fallor q̄ in quantum h̄ij ab altiori
perfectione per contemptum corruerunt q̄ in tantum artius
torri & diuini exusti penas perpetuas exsoluent. Nec de so
cietate multorum gaudeant nā vt decreui sit. Nō minus
ardebunt qui cum multis ardebunt. Et licet hec fortassis ve
rissima sint tamen a viris sanctis valde flenda sunt. Nam au
deo dicere saluo iudicio meliori q̄ nichil est adeo dampnosum
christiano populo post scisma sacrosancte romane ecclesie sicut
ruina & casus religiosorum & religionum. Nam sicut sancti
cti & religiosi deuoti non minus profuerunt rei publice q̄ mi
lites armate militie qui fines xpianorum defendunt a barba
ris. Nam vt refert gregorius in registro. post vrbes destruc
tas & euersas a lombardis italiam sola roma meritis & p
cibus sex milium sanctimonialiū sub nutrice gregorio sub
arta disciplina deo famulantiū a gladio hostili liberata est.
Asserit etiam hieronimus in prohemio vitaspatrum. q̄ nunc
dus vsq̄ ad tempora sua permansit inconcussus meritis pas
trum per heremum egipti morantium. Si oratio solus mo
nachi potuit impedire demonē missum a iuliano apostata ad
partes orientis ne transiret cellam suam immo per decem die
s arrestatus est immobilis velut lapis virtute orationis pre
fati viri & casto negotio redire compulsus est. Quid rogo po
tuerunt facere plures & multa milia monachorum q̄n religio
foruit. Sed proch dolor diebus istis res in contrarium versa
est. Nam sicut dudum h̄ij fuerunt multis causa salutis
ita modo per insolentias eorum sunt procul dubio multis et
precipue laicis perpetui scandali & causa ruine. Et in tantum
nunc valuit religio q̄ magni viri et famosi & scientia prediti
non verentur dicere q̄ expediret rei publice q̄ fere omnes
religiosi propellerētur procul a sinibus xp̄i fidelium aut q̄
clauderentur ecclesie eorum & apertrentur deuotis viris
ligentibus deum & iusticias eius sicut dudum factū sunt de
templarijs. Sed opinio videtur michi nimis dura presertim
propter electos qui inter eos latitat velut granum inter pe
leas. hec ergo lamentabilis & deflenda ruina religioni nō

debet nobis ministrare materiam leticie aut excusationis in
pectis s; merorem et tristitiam non modicam et occasionem nos
celeriter emandandi: cum iniunctis qui egerunt penitentiam
ad predicationem ioue in sacco et cinere. Alias procul dubio
formidare debemus quod ira dei que in igne reuelabitur nos ap
prehendet in cantos sicut dudum apprehendit generationem
illam pessimam temporibus noe. Nam tunc aque diluuij su
bito inuoluerunt eden: et bibentes et mandata dei negli
gentes. Quod a nobis auertat quiviu: et regnat deus. Amen

¶ Sequitur tractatulus questionis magistri iohannis de
homalia sacre theologie doctoris ordinis predicatorum

Utrum prelatus alicuius religionis vel monaste
rij sine conuentus potest cum suis subdijs dispē
sare super hijs que concernunt regularem obser
uantiam sue religionis. Et videtur quod non. Nam
minus est commutari votum quam in eo dispensari. Sed votum
non potest commutari. ergo minus in eo potest dispēfari. Mi
nor: patet per illud quod dicitur leuitici xxv^o Animal quod
immolari potest domino si quis vouerit sanctum erit et mutari non
poterit: nec melius malo: nec peius bono. Sed regularis ob
seruantia ut manifestum est cadit sub voto. ergo in ea vel in
hijs que pertinent ad eam non potest prelatus dispensare.
¶ Preterea implere votum est de lege nature et preceptum di
uine legis quia cum sit actus patrie pertinet ad preceptum pri
me tabule. Sed in hijs que sunt de lege nature et in precep
tis diuinis precipue prime tabule que ordinantur directe ad
dilectionem dei: que quidem dilectio est ultimus preceptorum
suis non potest per hominem dispensari. g. 7c. ¶ Preterea

super fidelitate quā homo tenetur deo nullus potest dispensare
obligatio voti fundatur super fidelitate quā homo debet deo.
Ergo in tali nulla cadit dispensatio. Cum igitur per professio-
nem alicuius religionis aliquis vouet et promittit deo fide-
litatem et obedientiam secundum regularem obseruantiam
sue religionis. Ergo in talibus non cadit dispensatio alicuius
prelari talis religionis super suos subditos. In contrarium
arguitur minoris firmitatis videtur esse quod procedit ex co-
muni voluntate quam quod procedit ex singulari voluntate alicuius
personae. Sed in lege qui habet robur ex communi vo-
luntate potest per hominem dispensari. Ergo etiam videtur
quod in voto quod procedit ex singulari voluntate alicuius per-
sonae per hominem dispensari possit. Pro responsione ad ques-
tionem est diligenter aduertendum sicut dicit beatus bern-
nardus in libro de precepto et dispensatione. Regula cuiuslibet
religionis omni homini proponitur sed nulli imponitur
prodest si deuote suscipitur et tenetur. Non tamen obest si non
suscipitur. Quod autem est in voluntate susipientis et non in
potestate proponentis. voluntarium merito dicitur non neces-
sarium. Attamen si illud quod voluntarium est. quis proprio
voluntate admisit et deinceps promiserit tenendum profectum
in necessarium sibi ipse conuerit. Nec iam libere potest de-
mittere quod prius potuit libere non suscipere. Et sic quod
ex voluntate suscipit ex necessitate tenebit. Quia omnino necessarium
est eum reddere vota sua quae distinxerunt labia sua et ex ore suo
condempnari aut iustificari. Sed ut dicit beatus gregorius
Felix necessitas que cogit in melius. Unde dicit sanctus thomas
secunda secunde. q. xlviii. quod obligatio voti ex propria volun-
tate et intentione causatur. Unde deuter. xiii. Quod seme-
egressum est de labijs tuis obseruabis et facies sicut promissi-
sisti domino deo tuo et propria voluntate et ore tuo locutus es.
Ad fidelitatem autem hominis pertinet ut soluat id quod
misit. Maxime autem debet homo deo fidelitatem tui rationis
domini tui etiam ratione beneficii suscepti. Et ideo maxime
obligatur homo ad hoc quod impleat vota deo facta. hoc enim
pertinet ad fidelitatem quam homo debet deo. Fractio autem

port est quedam infidelitatis species. Unde salomon ratio n e
assignat quare sunt vota reddenda. quia displicet inquit deo
infidelis promissio. Consequenter aduertendum vt dicit bea
tus bernardus q in qualibet regula cuiuslibet religionis sūt
quedam precepta que non tā ab homine q̄s a deo sunt insti
tuta. Videlicet de acabus virtutum de quibus in sacra scrip
tura data sunt precepta verbi gratia de caritate humilitate
mansuetudine ⁊ sic de alijs. Que ideo mutanda no. i sunt qz
dei precepta. Cetera vero non profitentibus siue vouētibus
sunt monita siue consilia tantum. nec grauant non obseruata
cum tamen profitentibus vertantur in precepta ⁊ preuencā
tibus in crimina. Quia non profitentibus sunt voluntaria ⁊
profitentibus sunt necessaria. Sic tamen necessaria sunt vt
ex eis non preiudicetur necessarijs rationabilibusqz dispen
sationibus. ¶ Sed non omnibus huiusmodi credita est dis
pensatio sed solis xpi ministris ⁊ dispensatoribus ministeriorū
dei ad hoc deputatis. Quia noscere debent ibi tantum vsur
pare dispensationem. vnde bonam habere possint recompen
sationem. Et sanctus thomas dicit ibi supra idem in senten
tia. q in aliqua regula continetur aliquid dupliciter. Vno
modo sicut finis regule sicut sunt ea que pertinent ad actus
virtutum ⁊ horum transgressio quantum ad ea que cadunt
communiter sub precepto obligant ad mortale. Quia qz re
ligiosus sit virtuosus qz sit humilis patēs mansuetus castus
⁊ obediens qz diligat deum ⁊ proximum ⁊ sic de alijs. Cadit
sub precepto. Et omnia sine quibus religiosus non posset es
se virtuosus obligant ad mortale suos transgressores. nec ca
dunt sub dispensatione prelati. Quantum vero ab ea que ex
cadunt communiter necessitatem precepti. i. que non est ne
cessarium precipere ad hoc qz religiosus sit virtuosus non
obligant transgressores ad mortale nisi contempnerent obe
dire si eis preciperetur quia religiosus non reneat esse per
fectus sed ad perfectionem tendere cui contrariatur perfectio
nis contemptus. Alio modo continetur aliquid in regula tā
qz pertinet ad exterius exercitium sicut omēs exteriores ob
seruantie Inter quas sunt quedam ad quas obligatur religio

sus ex voto professionis. Votum autem professionis respicit
principaliter tria scz paupertatem continentiam ⁊ obedientiam
Alia vero omnia ad hec ordinantur ⁊ ideo transgressio horu
trium obligat ad mortale. Aliorum autem transgressio non
obligat ad mortale nisi vel propter contemptum regule quia
hoc directe contrariaretur professioni per quam aliquis vo
uet regularem vitam. Vel propter preceptum siue oretentus
a prelato factum siue in regula expressum quia hoc esset fa
cere contra obediencie votum. ex istis patet: qd ea que solum co
tinentur in aliqua regula quantum ad corporales obseruan
tias sicut paupertas voluntaria castitas perpetua humilis
obedientia ieiunium regulare abstinentia carnis: vigilie habi
tus religionis inclinationes discipline silentium labor ⁊ hu
iusmodi similia in regulis et constitutionibus siue statutis
contenta que non cadunt sub diuino precepto: ante professio
nem subditis sunt voluntaria: sed post professionem necessa
ria. Prelatis vero ⁊ presidentibus eorum sunt partim volun
taria scilicet illa que inuenta sunt ab homine ⁊ partim nec
saria scz que sunt diuinitus instituta. hoc est que cadunt sub
diuino precepto. Et est vltterius notandum quod sanctus ber
nardus distinguit triplex necessarium. sed stabile inuolabile
le et incommutabile. Necessarium incommutabile est
quod diuina ita constat et eterna ratione firmatum vt nula
la ex causa possit vel etiam ab ipso deo aliquatenus immu
tari sicut sunt precepta prime tabule. videlicet de dilectione
dei et fide et cetera talia q nec liceat nec expediat aliquando
non haberi. eo qd sunt necessaria bona sine quibus salus esse
non possit ⁊ de quibus etiam ipse deus dispensare non potest
Necessarium inuolabile est illud quod non est ab homine
traditum s3 a deo neq3 mutari vel dispensari potest nisi a deo
qui tradidit. vt verbi graua. non occides non mechaberis non
furtum facies ⁊ reliqua illius secunde tabule precepta. Quia
et si nullam prorsus humanam dispensationem admittunt nec
cuiq3 hoim ex hijs aliquid aliquo modo soluere aut licuit aut
licebit. deus tamen horum quod voluit quando voluit soluit: si
cut ab hebreis iussit egiptios spoliari. ⁊ prophetā osee cū mu

liere fornicaria cōmiscere. Et talia similia solū cadunt sub dispensatione diuina et nullo modo huāna. Necessarium vero stabile dicitur quod ita est necessarium q̄ mutari non potest nisi solū a prelatīs et presidentibus qui dicuntur dispensatores. Verbi gratia. Regule sanctorum cuiuslibet religionis approbate et autentici canones siue instituta ecclesiastica autētica: que q̄m̄ a sanctis tradita sunt et sancta. substantialiter perseverant nec aliquo modo conceditur subditis ea posse variare siue mutare que tñ ab hominibus et per homines sc̄tis illis loco et officio p̄ canonicam electionem succedentes interdum licite et innoxie pro causis personarum: locis et personis dispēantur. Non tamē leuiter et pro voluntate: sed fideliter et pro ratione possunt dispensare. Et ratio quare huiusmodi cadunt sub dispensatione prelatorum est quia talia instituta fuerunt: non quia aliter viuere non licet sed q̄ ita magis expedit et hoc ad lucrum vel custodiam caritatis. Quandiu ḡ caritati militant inuiolabiliter fixa sunt mutariq; oīno nec ab ipsis quidem prelatīs sine offensa possunt. Sed si forte aliqui videantur caritati contraria solis prelatīs prouidere creditū est et dispensare siue mutare. quia iustissimum est vt que pro caritate instituta fuerunt etiam pro caritate vbi videbitur expedire vel omittantur vel intermittantur vel forte in aliud cōmodius mutantur. Sicut econtrario procul dubio iniquū esset si ea que pro sola caritate sunt statuta contra caritatem tenerentur. In talibus igitur non debet fieri dispensatio etiam a prelatīs nisi quatenus deseruiat caritati sc̄m auctoritatem gelasii pape dicentem. Ubi necessitas non est nullo modo violentur sanctorum patrum instituta. Et infert. Ubi ḡ necessitas fuerit ad vtilitatem ecclesie qui potestatem habet ea dispenset. ex necessitate enim fit mutatio legis. Et sanctus thomas prima sc̄e q̄st̄ōe. xcviij. et sc̄a sc̄e q̄st̄ōe. lxxviii. dicit q̄ dispensatio proprie importat cōmensuratem distributionem vel applicationem alicuius cōmunis ad singularia vel ad ea que sub ipso continentur. Unde et gubernator familie dispensator dicitur in quantum vnicuiq; de familia cū pondere et mēsurā distribuit et opera et necessaria vite Sic igitur in quacūq;

multitudine ex eo dicitur aliquis dispensari qui ordinat qualiter aliquod preceptum commune sit a singulis adimplendum. Cōtingit autem aliqui quod aliquod preceptum commune quod est ad commodum multitudinis ut in pluribus non cōuenit huic persone. vel in hoc casu. quia vel per hoc impeditur aliquod melius vel etiam induceret aliquod malum. Periculum autem esset in hoc casu si iudicio cuiuslibet cōmitteretur nisi forte propter euidentem et subitū periculū. Et ideo ille qui habet regere multitudinē huius potestatem dispensandi in lege humana que sue auctoritati committitur ut scilicet in personis vel casibus in quibus lex deficit licentiam tribuat ut preceptum legis non seruetur. Si autem absque ratione per sua voluntate licentiam tribuat non erit fidelis in dispensatione. aut erit imprudens Infidelis quod si non habeat intentionē ad bonum commune. Imprudens autem si rationem dispensandi ignorat. Propter quod dominus dicit lucę xii. Quis putas est fidelis dispensator et prudens quē constituit dominus super familiam suā. Ubi dicit theophilus. Sicut enim in dispensationibus facultatū siue aliquis incautus sit fidelis domino existēs: siue etiam prudēs sit et fidelis dispensat res domini sic et in rebus diuinis opus est fidelitate et prudentia. Non enim multos deum colētes et fideles quia vero non poterāt prudenter ecclesiastica tractare negocia. non solum possessiones sed etiam alias destruebant utentes in peccatores indiscreta virtute per immoderata penitentie madata. vel importunā māsuetudinem. Et similiter in religiosis ille qui vouet quodāmodo statuit sibi legem obligans se ad aliquid quod est secundum se et in pluribus bonū. scilicet quātum ad obseruantias corporales ad quas ante professionē non erat obligatus. Potest tamen cōtingere quod in aliquo casu sit vel simpliter malum vel inutile. vel maioris boni impeditū quod est contra rationē eius quod cadit sub voto. Et ideo necesse est quod determinetur aliquod votū vel aliquid quod cadit sub regularibus obseruationibus. siue ceremoniis non esse seruandum. dicitur esse dispensatio voti. vel illius quod cadit aliquāliter sub voto. Si autem per hoc quod seruandum erat aliquid aliud imponatur dicitur cōmutatio voti. Unde minus est votum cōmutare quā in voto dispensare. Ut utrumque tamen

est in potestate ecclesie siue prelati quod sic patet. Nam vo-
tum est promissio deo facta de aliquo qđ sit deo acceptum.
Quod aut sit in aliqua pmissione acceptum ei cui promittit
ex eius pendet arbitrio. Prelatus autem in ecclesia gerit vi-
cem dei et ideo in cōmutatione vel dispensatione votorū req-
ritur prelati auctoritas qui in persona dei determinat qđ sit
acceptū. scđm illud scđe chorinthios scđo. Nam et ego ppter
vos donavi in persona xpī. Et signāter dicit ppter vos qz ois
dispensatio pēa a prelato debet fieri ad honorē xpī in cui⁹
persona dispensat vel ad utilitatem ecclesie q est eius corpus
Uterius dicit ibidē sanctus thomas qz quidā dixerunt qz p-
lati possunt in votis pro libitu dispē sare. quia in quolibet vo-
to cōcluditur conditionaliter volūtas prelati superioris et sic
subditus absqz oī remorsu cōscientie posset votum pretermi-
tere qncūqz sibi a prelato diceretur. ¶ Sed predicta positio
falso nititur. quia cū potestas prelati specialis qui non est
dñs sed dispensator sit in edificationem data et nō in destruc-
tionem. vt patet scđe corinthios decimo. sicut prelatus non
potest imperare ea que scđm se deo displicent. scz pctā. ita nō
potest prohibere ea q scđm se deo placent. scz virtutum opa
Et ideo absolute potest ea homo vouere. Ad prelatū tamen
spectat quid sit magis virtuosum et deo magis acceptum di-
iudicare. Et ideo in manifestis dispensatio prelati nō excusa-
ret a culpa. puta si prelatus dispē saret cū aliquo sup voto de
ingressu religionis nulla apparente causa obstante. Si autē
esset causa apparēs per quā saltem in dubiū verteretur pos-
set stare iudicio prelati dispensantis vel commutantis non tñ
iudicio proprio. quia ipse non gerit vicem dei nisi forte in casu
inquo id qđ vouit esset manifeste illicitum et non posset opor-
tune ad superiorem recurrere. Ex omnibus istis sequuntur
plura. ¶ Primo qz ex magna parte ea que sunt in aliqua re-
gula siue cōstitutionibus et statutis subsūt prāti prelati quā-
tum ad dispē sationē non tñ scđm voluntatem sed discretionē
et talia sunt q concernunt obseruātiās exteriores et corporales
¶ Secundo qz qđd de spālīb⁹ in rīa traditū ē sicut sūt dñtū
opera. scz hūilitas patiētia et huiusmōi diuina pcepta nullā
bñ

modo est in sua potestate dispensare. ¶ Tertio q̄ corporales
obseruantie non ita sunt in sua voluntate vt voluntati sue de
seruiant. vel q̄ ad libitum sue voluntatis dispensare valeat.
sed magis vt deseruiant caritati. ¶ Quarto q̄ neq̄ prela-
tus est supra regulam cui etiam p̄ spontaneam professionem
se submisit. Unde obligatur ad regularem obseruantiam sicut
et ceteri sui subditi. ¶ Quinto etiam dato q̄ interdum li-
tera regule cedat caritati p̄ tempore cum ratio necessitatis
exigit quia caritas q̄ est regula diuina regule cuiuslibet ho-
minis et sancti preponitur absit tñ q̄ hominis cuiuspiam sub-
datur voluntati. Nam vt dicit beatus bernardus prelator q̄
eligitur mandatorum cultor et viciorum vltor. super fr̄m trās-
gressiones nō super patrum traditiones cōstituntur. Arbitror
inquit sanctas illas obseruantias prelatorum prudentie et fi-
dei creditas non subditas voluntati. ¶ Sexto q̄ regularium
professio qua se iunior siue inferior subdit sponte priori siue
superiori eque alligat et priorem siue superiorem. ita eadē ne-
cessitate prelatus debitor efficitur fidelis cure. atq̄ subditus
humilis obedientie. ¶ Septimo qui profitetur p̄mittit obedi-
entiam non tamen oimodā sed determinate scōm regulā sue
religionis. Unde qui preest non potest frena laxare siue volū-
tati super subditos. sed habet mensuram ex regula prefiram
et habet sua imperia siue precepta sic moderare circa id solū
quod rectum esse constiterit. nec quodlibet rectum s̄ hoc tñ
q̄ regule institutor aut instituit: aut scōm quod instituit. Un-
communis et cautior modus profitendi. talis est. Promitto o-
bedientiam secundum talem vel talem regulam et talia statu-
ta siue tales constitutiones. Non dicat promitto regulam s̄
obedientiam scōm regulam. Non ergo promittit obedientiam
secundum voluntatem prelati. sed determinate scōm regulā
et constitutiones et statuta sue religionis. ¶ Octano si prela-
tus suo religioso subdito imponere temptauerit qd̄ non sit se-
cūdū regulam sue professionis aut secundū eam institutū nō
imminet necessitas obediendi. Solum enim id ab eo exigere
debet quod promissit. Unde patet quod quisquis professus
in aliqua religione approbata fuerit. Nec ultra regulā suam

obedientie lege cogendus est. nec citra inhibendus ⁊ multo
minus contra. Ergo prelati iussio vel prohibitio nō pretereat
terminos professionis nec ultra extendit: nec contrahit citra
Unde beatus bernardus. Nil me prelati mei prohibeat
horum que promisi. nec plus exigit q̄s promisi: vota mea
nec augeat. sine mea voluntate. nec mi uat sine certa neces
sitate. Necessitas quippe non habet legem ⁊ ob hoc excusat
dispensationem et absq̄ necessitate remissio voti non dispen
satio s̄ preuancatio est et destructio contra voluntatem mur
mur est non profectus. Est tamen sciendum q̄ huiusmodi
obedientia que voti finibus cohibetur imperfecta est.
Nam perfecta obedientia legem nescit terminis non ar
tatur nec contentatur angustijs professionis largiori volun
tate fertur in latitudinem caritatis ⁊ ad omne quod iniungitur
spontanea vigore liberalis alacrisq̄ animi modum non con
siderans in infinitam libertatem extenditur. Est etiam scien
dum vltius q̄ vt ex iam dictis patet. si prelati aliquid pre
cipiat quod est sc̄m regulam vel statuta siue constitutiones
pertinens ad regulares obseruantias etiā de minimis tenet
subditus obedire ⁊ si contempnat mortaliter peccat. Unde
dicit sanctus thomas. q̄ licet cōstitutiones fratru predicatorum
hoc habeant. q̄ earum transgressio ex suo ḡne non obli
gat ad culpam neq̄ mortalem neq̄ venialem sed solū ad pe
nam taxatam sustinendam. q̄ per hunc modum ad eas ob
seruandas obligantur. ¶ Tamen possent transgressores ve
nialiter vel mortaliter peccare ex negligentia vel libidine vel
contemptu. Tunc autem transgreditur aliquis ex cōtemptu
q̄n voluntas eius rennuat subici legis ordinationi aut regula
le ⁊ ex hoc procedit ad faciendum contra legem vel regulam
Ad contemptum autē dispositiue inducit transgressionis vel
peccati frequētia iuxta illud prouerbiorum. clxxx Impius cū
in profundum peccati venerit cōtempnet. Et talis contēptus
manifeste cōuincitur esse in religiosi non viuētibz in obser
uantia regulari saltem in illis qui nolunt reformari. nec ad vi
tam regularis obseruantie reduci. Unde beatus bernardus
in eodem libro de precepto et dispensatione: sic dicit. Elatio

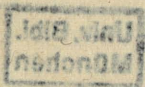
contempnentis atq; impenitentis obstinatio in minimis quo
q; mandatis culpam facit non minimam: et cōuertit in crimē
grauis rebellionis nemini satis leuē simplicis transgressionis
Unde scriptum est. Peccatum ariolandi est repugnare et sce-
lus ydolatrie nolle acquiescere. Non ait non acquiescere sed
nolle acquiescere. vt non iussionis simplex ipsa transgressio.
sed voluntatis superba contentio scelus ydolatrie reputetur
Non enim est idem nolle obedire et non obedire. Non obedi-
re quippe erroris est nōnunq; aut infirmitatis est. Sed nolle
obedire. aut odiose pertinacie est. aut contumacie nō ferende
qđ et ipsum repugnare est et resistere spiritui sancto. Et si ad
mortem vsq; perdurauerit blasphemia est nō ferenda in hoc
seculo neq; in futuro. Sunt enim tales religiosi renuentes
sue reformationi multo peiores q̃ pctōres extra religionem
in sc̃lo. Unde dicit sanctus thomas q̃ si religiosus ex contem-
ptu peccet videtur esse magis ingratus diuinis beneficijs
quibus est sublimatus ad statum perfectionis q̃ secularis si
cut apostolus dicit ad hebreos decimo q̃ fidelis meretur
grauiora supplicia ex hoc q̃ peccando filium dei conculcat
per contemptum. ¶ Unde et dominus conqueritur. Juxta il-
lud hieremie prophete vndecimo capitulo sic dicendo. Quid
est q̃ dilectus meus in domo mea facit scelera multa. Con-
queritur etiam dñs per eundem prophetam de religiosis ma-
xime extra regularem obseruantiam viuentibus inter quos
eorum est innumerabilis multitudo et peccant contra princi-
palia vota quia efficiuntur proprietarij fornicatores adul-
teri sacrilegi rebelles et inobedientes et contemptores. ideo
vt dicit idem sanctus thomas q̃ grauius in hoc peccant q̃
seculares. Quia non solum contra p̃ceptum diuine legis.
sed etiam contra votum sue professionis. Et iterum scanda-
lizant plurimos et in dampnationem trahunt per malum ex-
emplum qui ad eos respiciunt. Unde hieremie prophete. vi-
gesimo tertio capitulo dicitur. In prophetis iherusalem vidi

similitudinem adulteri et iter mendacii et confortauerunt
manus pessimorum vt non conuerteretur vnusquisq; a malis
sua. Religiosi vero iusti et regulariter viuentes non de fa
cili peccant ex contemptu. sed quandoq; labuntur in ali
quod peccatum ex ignorantia vel infirmitate a quo de facili
releuantur. Si autem ad hoc perueniant q; ex contemptu
peccent relinquendo regularem obseruantiam et nolentes
subijci disciplinis regularibus efficiuntur pessimi et maxime
incorrigibiles. secundum illud iheremie prophete. secundo
capitulo. Confregisti iugum meum dirupisti vincula mea et
dixisti non seruiam. In omni colle sublimi et sub omni ligno
frondoso tu prosternebaris meretrix. Unde beatus augustinus
dicit ad plebem ypponensem. Ex quo deo seruire cepti.
Quomodo difficile sum expertus meliores q; qui in monaste
rijs profecerunt. Ita non sum expertus peiores q; qui in
monasterijs defecerunt. Et ideo periculosum valde est in
talibus locis. et cum talibus religiosi habitare. Quia et si
quis inter eos ceciderit. Non inuatur ab eis ad resurgendum
sed magis ponunt offendiculum ad cadendum. De
quibus dicitur ecclesiastes. quarto capitulo. Si vnus ceciderit
ab altero fulsietur. scz inter bonos. Et de malis subdis
tur. Ne soli: quia si ceciderit non habet subleuantem. Unde
beatus bernardus dicit in de precepto et dispensatione. Si
in aliquo loco pro improbitate atq; irreligiositate cohabitanti
um conuersio morum et obedientia que secundum regulam
sit obtineri forte nequiuerint duce spiritu libertatis transire
indubitanter suadeo ad locum alium vbi non impediatur
homo reddere vota sua que distinxerunt labia sua.
Et quidem cum sancto sanctus eris et cum peruerso peruer
teris. Et post pauca de quibusdam religiosi qui propter
suam instabilitatem non stabiliunt se in obseruantia regula
ri. Sed iam de vita regulari transeunt ad vitam laicam.
Et e contra etiam subdidit dicens. Experimur frequenter
buij

non paucos qui vna vice hora in vna voluntate durantes an-
ra leuitatis impulsivi vagi instabiles hac illacque velut ebrii nu-
tant mutantque pro experimento iudicium. immo sine iudicio
fluctuantes et tumultuantes tot de se consilia presumunt. quot
loca reuolunt semper quod non habent cupientes et quod ha-
bent fastidientes. Est etiam bene considerandum quod in locis
regularibus et reformatis etiam eiusdem professionis non oportet
te equaliter omnes ritus regulares obseruare sed eodem rigore
tenere. sed pro congruentia locorum et personarum possunt et
debent superiores quilibet in suo loco dispensare secundum quod
caritas siue necessitas exigit. Unde ibidem dicit beatus bern-
nardus licet in diuersis monasteriis diuersis obseruantis
deo seruiatur quodam tamen sui quisque loci bonos usus seruat
haud dubium quoniam secundum regulam viuatur. Quoniam quidem boni
usus a regula non discordant. Quisquis itaque tenet quod
teneri inuenerit bonum ubi proficitur profecto viuatur sicut pro-
mittit quia non aliud procul dubio quisque promittit quam quod
habere eorum videtur pia vita cum quibus deinceps viuere
disponit et eligit. Sicut enim non omnes omnia tenent boni etiam
christiani qui in euangelio sunt omnes tamen secundum euangelium
viuunt. Nam qui concessis alligati coniugijs contenti sunt
non ideo tamen credunt se recessisse ab euangelio quia euangeli-
ci sublimitatem consilij de celibe ducenda vita non elegerunt
Ita sane si in gradu illo inferiori legitime ac fideliter conuer-
sentur. Sic quoque qui secundum regulam viuere statuunt et si non ad
vnguam totam custodiunt et si qua pro sui claustrij ritu vel mu-
tant. vel pretermittunt a regulari tamen professione oino non
discedunt dummodo tamen sobrie et iuste et pie pro suorum mor-
ribus viuere non desistunt. Ex omnibus que iam posita sunt
satis patere potest. quomodo et in quibus prelati in religio-
ne cum seipso et suis subditis dispensare possint in hijsque regulari
obseruantia concernit quod solus prelati possunt et non subditi. Non
tamen in omnibus quia non in hijs que cadunt sub preceptis di-
uinis et tribus principalibus votis. sed in alijs regularibus
obseruantis. que ad hec ordinantur. Non tamen pro sua vo-
luntate. sed ex causa rationabili et legitima in quantum impedi-

unt ab obseruantijs preceptorum aut principalium votorum
aut si requirat necessitas aut urgere posset in malū euentū vel
militarent contra caritatē que pro caritate sunt ad inuenta.
Et in talibus dispensare vel commutare possunt et debent si
deliter. si velint esse fideles dispensatores christi. Si aliter fe
cerint sunt infideles dño suo xpo. et eius ouium dissipatores
et lupi deuoratores. Et quia prelati religionum qui ista non
attendunt nec attendunt vel attendere non curauerūt nec
curant. s; pro sua voluntate dispensauerunt: tñ dispensant
contra caritatem et absq; ratioe immo etiam sepe cū quibus
et in quibus esset dispensandum nolunt dispensare s; cū alijs
pro sua libidine dispensationem petētib; dispensant. Immo
verberum dicant destruunt et dissipant. Inde est q; quasi vbi
q; et in omnibus religionum monasterijs locis et conuentib;
nō reformatis disciplinas regulares spernunt ceremoniales
obseruantias contempnunt vota paupertatis castitatis et o
bedientiētię sine verecūdia atq; timore transgrediūtur multa et
innumerabilia peccata perpetrāt. Unde quia prelati nō astringunt
suos subditos ad obseruantiam silentij dicunt subditi.
q; nō peccant quia eorum prelati dissimulant et propterea vi
dentur dispensare. Et similiter de ieiunijs regularib; de ab
stinētia carum. de laneis ad carnem. de discursibus. de in
clinationibus. de disciplinis. de sequela chori et huiusmōi fili
bus in quibus grauitur peccant prelati dispensantes siue dis
simulātes. Et subditi similiter eis multipliciter obediētes. Nā
ex hoc q; non seruatur silentium sequuntur garrulationes
inutiles iurgia obloquia dissentiones contentiones mendac
ia impropria detractioes diffamationes iuramenta cōspi
rationes seditiones rixe blasphemie et maxima perditio tempo
ris. Item de mollibus et laneis ad carnem sequūtur incitāmē
ta ad luxuriam et oēm lasciuiam abusiones in habitibus et
vestimentis. superbia carnis et rebellio sensualitatis. Unde
tandem absorbetur ratio a carnali concupiscentia et dissipat
omnis affectio deuotionis. Item ex eo q; non seruatur absti
nētia a carnibus et regularibus ieiunijs quātum valitudo
permittit prestatur fomētum et augmentum ad oēm carnalē

libidinem. Et qz nō seruantur vigilie ⁊ sequela chori ⁊ regu-
lares inclinationes ⁊ cetera ceremonie in diuino officio. per
ois reuerentia ⁊ ois deuotio in diuinis officijs. ⁊ sequuntur
stractiones ⁊ dissolutiones innumerabiles ⁊ ois in deuotio
diuino cultu ⁊ per cōsequēs ois religio destruitur. Et iternū
quāta mala faciūt discursus ⁊ euagationes inutiles religio-
forum ⁊ religiosarum toti mundo manifestū est. Quid faciūt
plateis ⁊ scāriū hoīm nuptijs ⁊ spectaculis religioſa multū
cui nō incumbit exire nisi ex officiū necessitate. bēstia mōstru-
osa deo ⁊ oibus deuotis personis abhominabilis. Quid faciūt
religiosus extra locum suū tumultus hominū frequētans
si causa amministrationis sibi commisse pro vtilitate ⁊ nec-
essitate boni communis vel causa studiū aut predicationis
edificationē ecclesie ⁊ salutē aiarū. dūmō tñ ad hec sit idon-
us ⁊ religiose cōuersatiōis. Quod si tales nō fuerint dāpn-
⁊ dāpnantur ⁊ q̄ licētāt ⁊ licētantur. Unde manifestū est
in oibus istis regularibus obseruātijs dispensationes eo
quo fiunt modernis tēporibus in locis non reformatis sunt
dissipationes ⁊ destructiones ois religionis. qz manifeste
litāt contra caritatē ⁊ vergūt in euentū pessimū. qz in dāp-
nationem innumerabilium aiarū. Un patet q̄ plati sic dispē-
tes ⁊ dissimulātes dāpnant aias suas ⁊ innumerabiles aias
Quod si eis oino sit impossibile remediare propter resiste-
tiam ⁊ inobediētā siue rebellionē subditorū. sequit̄ q̄ tales
subditi remittentes sunt in statu dāpnatiōis cōtēpnentes via
perfectionis ⁊ perfectionē ad quā tendere tenentur ex re-
sue p̄fessionis ⁊ sūt pessimi ⁊ incorrigibiles. Et qd̄ dicemus
de vsura de qua tam paruam faciunt estimationem hys tē-
poribus prelati ⁊ subditi. sed sine distinctiōe sine discre-
tionē dispensant indifferenter cum oibus. Que quidem dissipā-
quā abusiue dispēſationē siue licentiā vocāt est in enerua-
tionem totius religionis et aplice vite. Quia vt manifesta
cet experiētia. oēs exceptis paucissimis tā superiores q̄ sub-
diti efficiuntur proprietarij. Super quo etiā summus pontifex
cui a christo credita est plenitudo potestatis ⁊ dispēſationis
ministratio vniuersalis ecclesie dicit se non posse dispensare

Unde dicit sanctus thomas qd qd religiosus fit eps papa nō
dispensat cum eo super pprietate. nec absoluit eū a voto vo-
luntarie paupertatis. sed solū cōmittit sibi amministrationem
honorum sue diocesis. siue ecclesie ad honorē dei ⁊ vtilitātē
ecclesie. Si ergo papa dicit se nō posse dispensare. qd minus
inferior prelatus. ⁊ per consequēs permissio eorum nullo mō
aditos excusare potest. Unde extra de statu monachorum
statutur. Monachus qui peculū habuerit nisi ei pro iniuncta
administratione ab abbate permissum fuerit a cōmunionē
remoueat altaris. Et qui in extremis cū peculio inuentus
fuerit ⁊ digne nō penituerit nec oblatio pro eo fiat nec inter
patres recipiat sepulturā. Abbas autem qui ista diligenter
non cauerit officij sui nouerit incurrisse iacturam. Et adhuc
eodem cū ad monasteriū dicitur Prohibemus quoq; distri-
ctē in virtute sancte obedientie ⁊ sub obestatione diuini iur-
dicij. ne quis monachorum propriū aliquo modo possideat
quod si quis aliquo modo habet incontinenti resignet. Si
vero post hoc habere propriū aliquo mō deprehensus fuerit
regulari monitione premissa de monasterio expellatur. nec vl-
la recipiatur nisi peniteat scōm monasticā disciplinam. Et si
forte dicat aliquis scōm aliquos papa potest facere de mona-
cho non monachū ⁊ precipere qd religiosus contrahat matri-
monium sicut quondam factum est de rege aragonie. Dicen-
tes qd hoc nō est ad propositum qd in tali casu papa nō dicit
dispensare. sed votum irritare. ne tale votum vergat in dam-
num vniuersalis ecclesie ⁊ fidei xpiane. Unde non sequitur
hoc qd prelati inferiores propterea possunt cū suis religio-
sis ita facere. Unde in eodem capitulo cū ad monasteriū dicit
sic. Nec existimet abbas qd cū aliquo monacho super has
rebus pprietate possit dispensare cum abdicatio proprietatis
sicut ⁊ custodia castitatis a deo sit annexa regule monas-
tiali qd nec summus pontifex indulgere licentiam possit.
Dicit etiā sanctus thomas. qd papa potest facere de monacho
non monachū dixerūt qdā ignorātes iuriste. Quod autē dicunt
canones de monachis intelligit de omni religione approba-
ta. qd tria principalia vota sunt de essentia omnis religionis

in generali et cuiuslibet in particulari. Et ultra illa quelibet religio particularis habet aliqua alia essentialia illius religionis que etiam non cadunt sub dispensatione sicut est habitus et alique regulares obseruantie. Alias vna religio differret ab alia essentialiter. Sed primum fundamentum initium perfectionis christus posuit voluntariam paupertatem cuius quam relinquere uxorem. Nam perfectius est et fortius principalius relinquere propriam voluntatem et proprium corpus quam alienam voluntatem et alienum corpus sicut est. Qui ergo non relinquit substantiam que extra se est scilicet argentum siue aliud quodcumque peculium a fortiori non relinquit proprium corpus et propriam voluntatem. que ipse est et extra se sunt. Unde dicitur in regula beati benedicti ex actibus apostolorum. Nec quisquam suum aliquid esse dicat vel prelatum. Et beatus augustinus in regula. Non dicatis vobis quid proprium sed sint vobis omnia communia. Unde dicit beatus in expositione regule. Quia quicumque religiosus deherato animo vel proteruo dicit. hoc est meum peccat mortaliter. Ex ore enim suo iustificabitur quis aut corde peribit mors et vita in manibus lingue. Ex quo patet quod religiosus nichil debet habere nisi quod prelati sui dederit vel miserit quod tamen intelligitur de officialibus fratribus de communiprout cuius opus est ministrantibus. Sed nec prelati habere potest aliter cum et ipse sit religiosus et paupertatem professus aqua nec papa eum absoluit. Ergo a fratre nec potest dare nec permittere sed magis debet dupliciter trina fulgere apud subditos: scilicet verbo et exemplo. Unde est religiosus tamen sed plusquam religiosus. ergo fortius debet que regule sunt obseruare et obseruanda alijs suo exemplo demonstrare. Cuius contrarium faciunt qui dum sunt in prebatione vel amministrazione prouident sibi negociando vel quomodo reseruant imposterum et efficiuntur diuites et dote epulone et tanquam fures et sacrilegi dampnantur cum. Sed heu sunt pene innumerabiles in religionibus prelati et quales qui transgressionem huiusmodi obseruantiarum regum non corrigunt. Alij dimittunt ex propria peruersitate.

regimen et administrationem suscepit aut gerunt non
propter subditorum salutem. sed propter honores volutates
et proprium commodum. Alij vt ipsi minus mali repu-
tur in sua mala vita. et in hoc gloriantur et gaudent qd etiam
male viuunt et ideo non corrigunt. Alij quauis propter
onestatem extrinsecam bene vellent qd sui subditi religiosi
erent. tñ ne ipsi de suis malis accusentur aut reprehendā
vel certe de suis officijs deponantur etiam ipsos oīno cor-
rere timent. Alij vero tanq̃ pigri et serui nequā attenden-
t quantis curis et laboribus officium pastorale exerceri de-
beat quadam inercia et mortifera accidia commodū propriū
erentes et quietem neminem super iniquitatibus suis cor-
rere aut etiam corripere presumunt. Sunt et alij qui salutē
idem subditorum in regimine pastoralī intendūt in corripi-
endo tñ propter difficultates et labores ac pericula forte oc-
currentia nimia pusillanimitate deficiūt et fiunt canes muti
non valentes latrare. Hīs omnibus propter sui inutilitatem
testatur per zachariam O pastor et idolū derelinquens gregē
sunt etiam aliqui magis curis laboribus sollicitudinibus
et etiam se ostendentes magnum zelū circa fratrum con-
seruationem et emendationem habere sed quia habēt zelum
secundū scientiam ideo nil vel parum proficiunt. Unde qui
sunt solo verbo et non exemplo fratres edificare plus desi-
unt q̃ edificent. Sermo enim viuus et efficax est exemplum
viris. Alij autem quauis verbo et exemplo satis informēt
res tamen in necessarijs eis vt oportet nō prouident ac
hoc occasionem prebent sibi ipsis prouidendi et per cōse-
quens ad detestabile proprietatis viciū reuertendi. cū ad
infirmi sint et nondum tā perfecti qd sciant in necessarijs
curiam pati. Excusant etiam se aliqui dicentes qd non pos-
sunt corrigere sine periculo sui corporis s̃ quia nollunt mori-
tires moriuntur non ep̃i confessores s̃ religionis peruer-
ses. Nec possunt aliquo modo excusare se dicentes qd pos-
sunt aliqua habere vel acquirere pro sua persona et non qua
popula quia de licentia et permissione ordinis siue prelati
et. Sed excusatio vana est quia vt ex dictis patet. non pos-

sunt prelati licite permittere neq; licentiam dare. ¶ Nec
subditi licite possunt vti tali licentia vel permissione conce-
sa nisi dāpnabiliter quia et superior abutitur sua potestate
subditus sua professione. Unde grauiter peccant in regula-
ris obseruantie transgressione quia in talibus non possunt
dispensare nisi ex causa rationabili et legitima propter ma-
liorem euentum et honorem dei et vtilitatem religionis: et
ecclesie et bonum caritatis: ratione studij vel peregrinatio-
nis: vel predicationis: vel tractandi causas communitatis
in curia romana: vel ratione infirmitatis: vel communis ad-
ministrationis dispensandi cuilibet prout opus est secundum
q; habent sanctorum patrum omnes constitutiones et regu-
le. Quorum omnium semper fuit intentio q; nisi ex causis
dictis quouis modo deberent imitari quia regulares ob-
seruantie cuiuslibet religionis sunt dispositiones et vie qu-
bus tendendum est et perueniendum ad perfectionem.
sine quibus vt dicit beatus bernardus vix vel vnq; quis
eam peruenire potest. nisi ex speciali dei priuilegio quod non
facit legem communem. Que quidem tendentia ad perfe-
ctionem cadit directe sub voto cuiuslibet profitentis in qua-
libet approbata religione. Unde si absq; talibus medijs
mat se posse peruenire presumptuosum est et vanus senten-
tiam suam perferens sanctorum patrum doctrinis et inspi-
rationis seipsum decipiens et ab omni bono deuians et in de-
pnationem finaliter impellens. ¶ Nō enim apparet modus
excusandi vel palliandi modum viuendi et proprietatem
religiosorum extra regularem obseruantiam viuendum. qu-
bus abusiue permittitur vt vnus quisq; prouideat sibi.
q; aliqui habent certos redditus vel pensiones a parentibus
suis vel sibi acquirunt aliunde ad vsum suum proprium
animalia vel possessiones vel mercādas vt huiusmodi ne-
cessitates. Alius est in aliquo officio in quo laute viuunt
congregat sibi de bono communi tanq; iudas et sacrilegus
vt pro se habeat postmodum ne in hys quibus delectatur
quandocq; defectum patiatur thesaurizans in annos plu-

nos vestes vtenilia localia et alia multa. Alij edificant vel
acquirunt cameras proprias. Que sunt castra contra com-
munitatem et latibula multorum malorum. Alius est pau-
per est miser. sed tamen in voluntate et affectu cupit etiam
habere si posset specialia et propua. nec est pauper spiritu.
sed necessitate. Voluntate autem verus proprietarius. Que
manifeste sunt contra vitam apostolicam. et omnium patrum
constituta nec vnq̃ legitime ab homine dispensata. Que est
contra salutem animarum repugnat perfectioni. contrarias
ur perfectioni. et apostolice sedis prohibitioni: vt patet ex di-
ctis. Sed sunt q̃plures de quibus dicitur. q̃ mentita est inu-
eritas sibi dicentes. Res quas habeo ex licentia vel per
missionem sumi paratus resignare ad arbitrium superioris mei
sed deo mentiuntur et mundo et reseruant vsq̃ ad mortem
Et si reperantur defendunt tanq̃ propua et pro defensione
suscitant lites et iurgia. cōparent etiam aliquando in iudi-
cio spirituali vel seculari contra suos prelatos. et tunc ostens-
unt extrinsecus quales erant intrinsecus. Vel etiam su-
periores et subditi sunt sibi mutuo cōsentientes. ita q̃ nunq̃
est repetitio. et per consequens nec resignatio. Si sic ceci-
deros ducunt in foueam perditionis. Sunt alij qui fingunt se
communes a proprietate ex eo q̃ vt moris est in aliquibus mo-
nasterijs et conuentibus quolibet anno. verbo solo et non
affectu: aut etiam in scriptis per sedulas offerunt res suas
superiori. Quasi in rebus esset vicium proprietatis et nō
in affectu siue voluntate. ¶ Sciunt enim q̃ prelati non re-
peteret: et si repeteret ibi doceret experientia proprietatē
que latet in animo. Si enim verū affectum et voluntatem res-
ignandi haberent incontinenti secundum directum man-
datum ecclesiasticum et apostolicum et secundum intentionē
omnium illorum qui religiones statuerunt et fundauerunt
resignarent. vnde deo et mundo mentiuntur et seipsos sedu-
cunt ac decipiunt. Ex quibus omnibus predictis patet q̃
tales religiosi cuiuscunq̃ etiam sint ordinis nolentes regul-
ariter seu religiosè viuere ac discip'inas regulares obseruare

multipliciter cōuincūtur esse in statu perpetue dampnationis
hoc enim patet ex eo q̄ inter religiosos ⁊ religiosas reper
sunt sancti et sancte innumerabiles vel ab ecclesia canoni
ci vel qui miraculis multis claruerunt Sed de statu aliorum
irregulariter viuientium nisi forte quia de vita ipsorum aliqui
pauci ad regularem vitam se transtulerunt dicentes cum pro
pheta. Saluum me fac dñe qm̄ defecit sanctus de quorum
ciuitate et conuersatione liberati cantant congratulando
gratias deo referunt dicentes. Protexisti me deus a cōuer
tu malignātiū a multitudine operantium iniquitatem pro
pterea omnes boni existentes in gratia ⁊ in statu salutis di
gunt bonos ⁊ religiosos viuētes. hoc enim morale est ⁊ per
naturale quia omne simile diligit sibi simile. Sed isti non diligunt
eos s; odium ⁊ persequūtur derident ⁊ diffamant et eis de
here non desistunt et quicquid bone cōuersationis habent
prauam interpretationem retorquent dicentes eos esse hypo
critas fictos vani gloriosos deceptores et occulte malos
multa etiam mala eis imponentes ⁊ mendaciter mala si
gentes sed suos ⁊ sibi similes laudant ⁊ extollunt. Cum
tūc diligant iniquitatem ⁊ querunt mendacium ⁊ gloriā
in malicia sequitur q̄ nullo modo sunt in statu salutis Quo
inrepat dñs per prophetam dicens. Ne qui dicitis malum
bonū et bonum malum ponentes lucem tenebras ⁊ tene
bras lucem. ¶ Preterea sunt similes iudeis quos dñs iob
nis octauo cōuincit non esse ex deo quia verba dei nō audi
uit. Dicit enim. Qui est ex deo verba dei audit propterea vos
auditis quia ex deo non estis. Non enim isti possūt sustinere
q̄ eis fiant ammonitiones siue mandata de sua reformatione
ad vitam regularem sed omnes tales odium ⁊ spernūt. ergo
non sunt ex deo nec in statu salutis sed est eorum vita perni
sa ⁊ reprobā. Preterea inter eos regnat omne genus peccati
etiā in summo. qz sūma supbia cupiditas inuidia detractio
sedicio susurrium odiū luxuria gula pigritia ⁊ innumerabilia
que etiam vix aut nichil reputant. Unde a secularibus q̄ pl
rimis nomē ribaldorum eis attribuitur ⁊ tamen in eis debet
esse/ summa humilitas/ summa paupertas/ summa caritas

dilectio summa concordia summa castitas summa abstinentia
summa diligentia et summum silentium. cum tamen sint in de
tractionibus et verbis ociosis summe loquaces. Jacobi prio.
Si quis putat se religiosum esse non refrenans linguam suam.
sed seducens cor suum huiusvana est religio. Sequitur ergo quod
tales sunt in statu damnationis. Preterea neque disciplinas re
gulares tenent neque ceremonias observant: neque vota sua deo
reddunt neque religiose vivunt nec honeste sicut virum decet
religiosum. sed vanitates mundi sequuntur. Contra quos pro
pheta loquitur ad dominum dicens. Odisti observantes vanitatem
superuacue ergo et cetera. Preterea quod sua vota non observant pas
tet. Odium enim paupertatem in summo et magis solliciti sunt
de pecunijs acquirendis siue per phas siue per nephas quam se
culares. Et non oporteat sua propria communi vite resignare.
Ideo summe refugiunt regularem vitam. Nec sibi mutuo suc
currunt in necessitatibus et infirmitatibus: nec habentes pecu
nias fratribus indigentibus et in magna miseria constitutis
aliquo modo subveniunt. Et dum laborant in extremis vir pos
sunt ad resignandum thesauros suos vel etiam res paucas
si habent induci. Et si resignauerint hoc erit animo iterum re
petendi si superuixerint. Sunt etiam plerique in habitu et vesti
mentis superfluis et equis et vasis argenteis et ceteris huius
modi pomposi et curiosi. Unde convincuntur necessario esse pro
prietarii. Nam talia non legimus christum fecisse: nec apostolos: nec
sanctos religionum institutores vel vite regularis observato
res. De eorum luxuria et incontinentia seculares homines
quasi omnes clamant in testimonium illis. Pro obedientia ve
ro servant propriam voluntatem et ad suos superiores rebel
lionem nisi precipiant que sue concupiscentie placeant. De istis
completur prophetia apostoli. secunde ad theodotheum tertio dice
tis. hoc autem scitote quod in nouissimis diebus instabunt tempora
periculosa et erunt homines seipsos amantes cupidi elati super
bi blasphemi parentibus non obediens ingrati scelesti si
ne affectione: sine pace criminatores incontinentes inmites
sine benignitate proditores peruii tumidi voluptatum ama
tores magis quam dei. habentes quidem spiritum pietatis veritatem
ci.

autem eius abnegantes. Et hos deuota. Ex hijs enim sunt
qui penetrant domos et captiuas ducunt mulierculas onera-
tas peccatis que ducuntur varijs desiderijs semper discētes et nunquam
ad veritatis scientiam peruenientes. Quēadmodum iānes et
mābres resisterūt moysi. ita et isti resistunt veritati hoīes cor-
rupti mente: reprobi circa fidē sed ultra nō proficiunt. Inspiciē-
tia enim eorū manifesta erit oībus sicut et illorum fuit. Prete-
rea conscientia eorū licet ceca sit et indurata. tamen propter sindere
sunt que non extinguuntur remordet et iudicat eos non bene vi-
uere nec esse in statu salutis In cuius signū dū cōfitentur de
talibus se accusāt. ad minus quod non tenent regulā et statuta
quia hoc sciunt et nō possunt negare. Preterea nullus absol-
uitur ab aliquo peccatō manente proposito in actu vel habitu
idem peccatum iterū committendi eo quod non conteritur. Quā-
tis igitur sepius de talibus transgressionibus confiteant nō
tamen absoluntur quia remanet in eis propositum redeun-
di ad eadem peccata. Quod manifeste patet ex hoc quod in eo-
dem statu permanent et statim redeunt ad idem quod prius. Et
si confessor imponeret eis vel suaderet quod ad vitam regularem
se transferrent: indignanter ferrent et si post confessionem eos
ad hoc inducere reuellet nūl proficeret. Non ergo sunt in statu
salutis cum non absoluntur a peccatis suis. ¶ Preterea plures
eorum sunt scilicet abbates et ceteri superiores habētes diuicias
et in delicijs viuentes diligunt mundū istū et mundus quod suū
est diligit. et qui amicus est mundi inimicus dei constituitur.
Quod autē delicias mundi diligant et amici sunt mundi ap-
paret ex hoc quod mundani diligentes in seculo vitam voluptuo-
sam. sed per defectum diuiciarum eam adipisci nō possunt. di-
cunt tales religiosos esse felices et optāt eorum habere vitam
Et iterum quod non sunt in statu salutis eorum testimonio pro-
batur. quia si aliquando vitam suam recogitant in tali statu
mou non auderent. Et eorum vitam omēs sancti et deuoti in-
dicant esse malam et hoc testantur omēs sancti doctores et ec-
clesiastici doctrina atque fides nostra. Nec iterum saluari pos-
sunt nisi cum proposito aliam tenendi vitam quod tamen non
proponunt. Et multi de tali vita leguntur dampnati et pauci

conuersi et saluati. Nam seculares vt in pluribus plura sup-
erogationis opera faciunt q̃ istī. Unde viuunt contra inten-
tionem sanctorum patrum, quorum intentio nunq̃ fuit q̃ des-
berent sic viuere. s̃z secundum eorū regulas ⁊ instituta. Unde
legitur q̃ sanctus dominicus in bononia suis fratribus tunc
non regulariter viuentibus dum cātarēt pie pater domnice
respondit q̃ ipse nō erat pater nec ipsi filij. ¶ Preterea tales
cōmuniter male ⁊ indeuote moriūtur. ⁊ qui redeunt ad se in
fine valde dolent. q̃ aliam vitam nō tenuerunt: et est eis alia
quando occasio desperationis. Etiam qui in regulari vita de
bono in melius proficiunt ⁊ cōmuniter in senectute sunt me-
liores. sed in alia vita si qui dum venerint ad eos. nisi fugiāt
efficiuntur mali. ⁊ in senectute peiores. quia cum sancto san-
ctus eris ⁊ cum peruerso peruerteris. Et qui tengerit picē in
quinabitur ab ea. Preterea meretrices citius emendātur et
conuertuntur predicationibus ⁊ sepius q̃ alii illi cōpungun-
tur ⁊ proponunt emendare se ⁊ saltem cessant. a pctis tem-
pore sancto: ⁊ in senectute. Illi vero nūq̃. Non igitur magis
sunt in statu salutis q̃ meretrices sed multo minus quia nec
predicationibus conuertuntur nec ammonitionibus cōpun-
guntur nec vūq̃ se emendare proponunt. nec a tali vita irre-
ligiosa tempore sancto nec etiam in senectute cessant. igitur
sunt in statu dampnationis. Et preterea licet taliter viuāt et
quotidie in pctis perseuerent tamen non abstinent a diuinis
officijs ⁊ celebratione ⁊ cōmunicatione sacramentorum q̃
tū est horrendum. Unde multo melius fuisset eis si māssēt
in scō. Preterea religiosi qui sufficientem p̃uisionem habēt
in tēporalibus nō possunt se excusare p̃ paupertatē quare re-
gularē vitā nō teneāt cū nō deficiāt in necessarijs: nec ppter
debilitatē. qz potentes sunt vt faciāt mala ⁊ ad bibendū vinū
fortes die ac nocte ad miscendā ebrietatē ad euagādū ad lu-
dēdum: ⁊ robustiores cōmuniter sunt q̃ pauperes laborato-
res. Igitur talem vitam eorum solū diligunt ex malicia et vt
ppria fruātur volūrate. Non sūt igitur in statu salutis. s̃z ppetue
dāpnatiōis qz talis eorū viuēdi mod⁹ specialiter deo displicet
q̃ patet ex eo q̃ fere vbiq̃ manus dñi contra monasteria et

conuentus eorum extendi: ut tradēs cuncta in indignationē
et odium regibus et principibus terre. immo pene cunctis po-
pulis et precipue sapientibus et discretis. Quorū tamē prede-
cessores qñ floruit religio. et vite religiose bonus odor diffun-
debatur per vniuersam ecclesiam claustra et monasteria libe-
ralissime fundauerunt atq; dotauerunt. Quare et ipsi princi-
pes iam dolentes qd bona q̄ iure hereditario ad ipsos deue-
nissent male consumuntur loca eorum spoliāt bona rapiunt
et crebris exactionibus depauperant priuilegia et libertates
antiquas irrumpunt et statuta diuersa contra ecclesiasticam
libertatem faciunt ex quo etiam aliud pregrande malū orit̄
quotidie. Cum em̄ nondum cōpletus sit numerus electorū
et adhuc regnum celorum vim pati possit et a pie viuētibz
violenter rapi. muli i qui deo libenter in religione militarent
sed propter malam vitā talium religiosorum intrare non au-
dent. ideo noua loca eligere satagunt. sed propter aliorū p-
ueritatē a principibus et populis prohibentur nec dotantur
et propterea nouis non erectis manent in seculo. hoc etiā do-
lenda docet experientia qd propter vicium proprietatis acve-
nenosam super vsum rerum absq; causis prenotatis non dico
dispensationem s; abusuā dissimulationem atq; dissipationem
destructiuam p totum mūdum perit religio. Unde queso tot
fornicationes et adulteria. tot etiam rebelliones contra prela-
tos et ambitiones ad prelaturas et cetera officia tot dissen-
siones commensationes ebrietates vagationes discursus priua-
tus amor manifestum odium et alia innumerabilia peccata
apud personas religiosas nisi propter pecunias cui obediūt
omnia. Unde rogo moderni tēporibus monasteria quondā
opulentissima tanta penuria et egestate cōstringuntur vt etiā
antiqua edificia conseruare non possint neq; etiā fratribz
et sororibz suis etiam in pauco numero saltē ad tenuem cō-
petentiam prouidere non valent. cum tamē olim in multo ma-
iori numero et nichil habentes cum religiose viuerent. habū-
dāter nutrire cōsueuerant. nisi ex bonorum cōmuniū in pro-
iuda negligentia et priuatorum bonorū solerti diligentia. Vi-
denus enim ad oculū qd vbi obseruatur voluntaria pauper-

tas cōmunitas inuictu ⁊ vestitu ⁊ obseruātia regularis satis
habent ⁊ non deficiunt. etiam si paruas aut penitus nullas
habeant possessiones. Alibivero bī est oppositū quodidie de
ficiunt et multa bona temporalia eis non sufficiunt. licet ma
gnam diligentiam habeāt ⁊ occupationes innumeras circa
eorum cōseruationem ⁊ augmentum. Sed qz ipsorum nō est
cor vnum ⁊ oīa vna in domino ⁊ non sunt illis omnia commu
nia. Ideo dissipantur ⁊ ad nichilū rediguntur. Nam sicut cō
cordia parue res crescūt. Sic etiam discordia maxime dilabī
tur. Ex istis patet responsio ad argumenta in principio ques
tionis. ¶ Ad primum dicendū qz animal quod immolari po
terat ex hoc ipso qd vouebatur scīm reputabatur quasi diuino
cultui mancipatum. Et hec erat ratio quare non poterat com
mutari sicut nec modo posset aliquis rē quam vouit iam con
secratam puta calicē vel domum commutare in melius vel in
peius. Animal autem qd non poterat sanctificari quia non
erat immolaticium redimi poterat ⁊ debebat: sicut ibidē lex
dicit. Et ita nunc commutari possunt vota. si consecratio nō
interueniat que quidem consecratio interuenit in solenniza
tione voti siue professionis. ¶ Ad scdm dicendum. qz sicut ex
iure naturali ⁊ precepto diuino tenetur homo implere votum
ita etiam tenetur ex eis dē obedire superiori legi vel manda
to. Et tñ cum dispensatur in aliqua lege humana. nō fit vt le
gi humane nō obediat qd est contra legē nature ⁊ manda
tum diuinū. sed fit vt hoc qd erat lex nō sit lex in hoc casu. Ita
etiam auctoritate superioris dispēsantis. fit vt hoc qd conti
nebatur sub voto. nō contineatur in quantū determinatur in
hoc casu non esse congruā materiā voti. Et ideo cū prelatus
ecclesie dispensat: in voto non dispensat in precepto iuris na
turalis vel diuin. s3 determinat id qd cadebat sub obligatio
ne deliberatiōis humane q non poterat omnia circūspicere
¶ Ad tertium dicendū. qz ad fidelitatē deo debitā non perti
net qz hō non faciat id qd vitādū est aut malū aut inutile.
vel maioris boni impeditiū. Ad qd tendit voti dispensatio
Et ideo dispensatio voti nō est contra fidelitatē deo debitam

¶ Explicit.

¶ Et principio libri apologetici petri damiani cōtra proprietarios monachos.

D E contemptu seculi

huius fratres karissimi albizo videlicet venerabilis heremita: et petre de mūdi rethore iam xpī philosophē. sepe ut nostris familiari quodā studio disputari soliti tū de nostra ipsorum imperfectione do-
luimus tū etiam de nonnullis huius sacre militie fratribus p abruptavagantibus cōquesti sumus. Ad tantam quippe fecem quotidie semetipso deterior mūdus iste deuoluitur ut nō solum cuiuslibet siue secularis: siue ecclesiastice cōditiōis ordo a statu suo collapsus iaceat. sed etiam ipsa monastica disciplina soloten⁹ ut ita dixerim reclinata ab assueta illa celsitudine siue perfectione lāguescat. Perijt pudor honestas euas-
nuuit religio cecidit et velut facto agmine oīm sctārū virtutum turba pcul abcessit. Oēs em̄ q̄ sua sunt querūt et contēpto ce-
lesti desiderio terrā insatiabiliter concupiscūt. Et qz sub ipso mūdi fine post mūdū inhiare nō desinūt quasi post alta pelagi in litus euecti terre remigio saniter pulsāt. cū abduc pnicaces nauigare festināt. Et cū laborandi finis pcul dubio q̄es sit quibus ultro quiescēdi locus offertur superuacuo laboris studio penaliter fatigātur. ¶ Sed esto ut filij hui⁹ scli in fluctu-
atūga seculariū pcellarū inundatiōe versent et nūc semina q̄bus pp̄suis oblectātur aspgant ut nō quas voluerint post modū fruges mettāt. Quid em̄ michi iuxta aplm de hīs q̄ in mūdofūt iudicare. Nos autē q̄ mūdi abrenūciatores dicimur qui terreni fluctus naufragiū euasisse gloriamur. cur ad illū denuo velut quodam vortice violenter absorbente relabimur. Cur ad ea q̄ p diuino amore cōtēpsimus retrogradis nuten-
tes gressibus male estuanti desiderio recalem⁹. Cur nō vere-
mur illud inhoneste ambitōis importunitate repetere quod neqz terrena iura: neqz diuine legis auctoritas vetuerāt pos-

fidere. Porro nos fecimus vt a nobis iuste possessa tā nra nō
fierēt ⁊ q̄ nostri iuris erāt. in alienū dominū trāslata p̄dīrēt
Quod ḡ cōsiliū fuit in tam periculosum nos ineti p̄os certamē
adducere. vt cōtra oīa diuinā hūanāq; legū decreta qua
rū videlicet pace fruebamur nūc necesse sit dimicare. Nos si
quidē minime lascessitū vltro nea temeritate bellū mouimus
⁊ nunc cōtra sacre scripture sentētiā cōfigere non timemus
¶ Quis rogo anamā ⁊ saphirā rebus proprijs abrenūciare
coegit? Sed qz partē pecunie vterq; p̄ sustētāda quasi lōga
vita retinuit. repētine mortis sentētiā nō euasit. Et qz neq; q̄s
abrenūciatorū regulā cōtēti sunt viuere iuxta preuicatorū
animaduersionē coacti sunt immaturo exitu infelicitē expi
rare. Et quidē illi vt pote rudes ⁊ ad fidē nouiter venientes
neqdū fortasse ad plenū euāgelica p̄cepta didicerāt. neqdū
sacri noue doctrine codices ad publicū in cōmuni p̄cesserant
Attamē q̄ in ipso fidei tyrociniū quodā mō simplr peccauerūt
districto quidē s; pio iudicio sola vt credim⁹ sunt corporū mor
te multati. Nos autē q̄ cuncta sacri eloquiū volumina nouim⁹
quī innumerabiliū sctōrū patrū vitas atq; p̄cepta post illud
anreū apostolorū seculū existētū pre oculis assidua discussio
ne versamus ante tribunal xpī qd̄ excusationis obtēdere q̄b
tergiuersatiōis argumētū poterimus inuenire? Ecce longe no
bilioris questus obtentu questus ⁊ lucra queq; terrena non
mō relinquimus. s; ⁊ perpetuā eorum abhominatiōē nō ho
mini sed deo potius professi sumus. Si ergo adhuc marsupio
nostro nūmus includitur. si ad interni respectatoris iniuriā
quantūlibet pecunie referuatur quid illi in redenda rōne di
cemus? Qua nos defensionis arte purgabimus? huc acce
dit q̄ illi vacillante adhuc fide in nulla videbantur ecclesia
stica posse sustētatiōē cōndere nimirū dū in ipso xpīane religio
nis exordio ipse quoq; ecclesie neqdū fuerant per materiale
edificiū fabricate. Nos autem quī vbiq; terrarum tam lar
gissimā ecclesiarum patrimonīa cernimus vt quotidie dū mī
dus inminuta possessione contrahitur ecclesiam copiosissi
me dilatetur. ¶ Si tan; de futuris alimentis lucrum
cariale reponimus. diu etiam nobis unpostertum in prouis

dando dītescimus: thesauro fidei nos vacuos esse mōstram⁹
De quo apostolus. habemus inquit thesaurū istum in vasis
fictilibus ⁊ dū cautionem quā cum xp̄o pepigimus frāgin⁹
violante fidei potius tormenta metuere q̄ premia possumus
de nostra conuersatione superare. In conuentione etenim pa
cti qđ inter duos sit sponsionis vox ex vtrāq; parte procedit
vt nimirū vterlibet qui conducta seruauerit. modū desiderati
fructus accipiat. E contra qui transgressus fuerit iacturā vio
lante sponsionis incurrat. In pactione autē illa qua cum deo
nostro cōuenimus vox nostra hęc pcul dubio fuit. Quā xp̄m
sequentes mundum ⁊ quecunq; sunt mundi abrenunciare p
misimus. Diuina autem vox ad ista consequenter respondit.
Amen dico vobis q̄ vos qui secuti estis me in regeneratione
cum sederit filius hoīs in sede maiestatis sue sedebitis ⁊ vos
super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus israel. Et
hoc quidem si propōsite sponsionis iura seruamus. Alioquin
si post terga respicimus terribile mox oraculum diuine cōmi
nationis audimus. Nemo inquit qui manū suā mittit ad ara
trum ⁊ respiciens retro aptus est regno dei. Ecce audiuimus
quia perfectis abrenunciatoribus nō qualiacunq; munera p
mittuntur. sed sedes quibus videlicet presidebūt iudices fa
cti. Qui de suis olim timuerant excessibus iudicant. Nimirū
decebat vt hic dextere excelsi immutatio fieret quatinus q̄
amore perfectionis pro xp̄o effecti sunt pauperes. iam cū ip̄o
diuites facti sunt cōmuniter sedeant celestis curie senatores
sicut scriptum est. Nobilis in portis vir eius qm̄ sederit cum
senatoribus terre. ¶ Qui vero ea que reliquit terrena quelibet
congerendo reuertitur sicut alienus est a seculo quo se de
creuit excutere. Ita etiā in regno dei aptus vltra non est: qđ
indubitanter acceptum nō vult possidere. Sfatus nimirū via
tor nec eo reuerti potest. Unde irremediabiliter prodijt ⁊ quo
ire disposuerat nō pertingit. Enimvero cū mūdo renunciaui
mus proprietatem nostrā deum esse constitutumus ⁊ nos ali
proprietates consequenter effecti sumus. vt ille esset portio no
stra et nos peculiariter hereditas sua. Dicimus enim illi por
tio mea dñe. Et ille nobis Opus manū mearum tu es here

hereditas mea israel. Nam de hereditate terrena scriptum est.
hereditas ad quam in principio festinatur in nouissimis bñ
fictione carebit. Si ergo portio nostra ipse omnipotēs deus
esse dignatur: qđ rogo diuiciarū genus quispiā valebit acq̃
rere qđ super hunc singulārē thesaurum merito debeat cu
mulare. Thesaurus namq; ille huiusmodi est: vt si solus sit
omnes in illo diuicie valeant veraciter possideri. In pectore
namq; ihū omnes thesauri sapientie ⁊ sciētie absconditi sunt
Si vero alias atq; peregrinas diuicias super hunc is qui po
tuit constipare voluerit. Illico vilis atq; ignobilis copie de
signatur oīno consortium ⁊ indigni cōtubernalis impatiens
dū retineri putatur amittitur atq; hoc modo exfrustrati auo
lat manibus possessoris. Nemo em̃ p̃t deo seruire ⁊ māmone
Quia propter o monache si vis in tuo loculo recundere xpm̃
excute prius nummū. Neq; enim in vno receptaculo cōgrue
sociantur. Nam si vtrunq; simul incluseris alterū sine altero
vacuus possessor inuenies. Quanto quippe in egenis mun
di lucris copiosior fueris tanto a veris diuicijs erūpnosius in
anescis. Numus ergo si est in aliena protinus iura sedat ctya
quam tui pectoris archā inueniat xps. Magnus nampe hos
pes in diuerforij tui querit angustia descendere atq; id circo
vult solus ⁊ sine consortibus habitare. Quem enim celi ter
reg; non vallet vastitas capere: quo pacto in exiguo tui do
matis angulo niteris illi peregrinos ad cohabitandū socios
adhibere. Cedat cedat terrena pecunia vbi celestis thesaur⁹
admittitur. Que enim societas luci ad tenebras. Que cōueni
entia dei ad māmone iniquitatis? Abiciat ergo pecunia erus
gini tineeq; ⁊ furtis obnoxia vacet exedra cordis que celesti
mercimonio possit impleri. Nolite inquit thesaurizare vobis
thesauros in terra. vbi erugo ⁊ tinea demolitur ⁊ vbi fures
effodiunt ⁊ furantur. ¶ Periculosior nāq; est aīe pecunia cū
acquiritur q̃ cū vltro suppeditans possidetur. In ista siquidē
terreno more est iusta possessio. in illa vero feralis sepe reg̃t
ambitio. Salubrius ergo fuerat habita quieto anuno posside
re q̃ abiecta non sine quadā solliciti rancoris anxietate req̃
rere. Pudeat ergo te o mules xpi peritura in hoc seculo facul

late dītescere. nec ī futuro cogaris nudus ⁊ inops perpetuo
mendicare. In illis quippe mulcie arma iurasti q̄ nudos ⁊ a
giles erpent bellatores onustos atq; iā segnes a castris
excubijs donatui arcet immunes. Abiurat illa mulcia sarcina
nis pregrauatū ⁊ turpiter ante tēpus emerito subrogat ex
peditū. Nō licet illic marsupia pēdere nūmorū vbi thece tū
modo vibrātū cernūtur armoz. In bellicaufa. sczacie inerte
pecunie nō tuto seruntur. vbi cōstipatis cuneis assidua dūmca
none cōfligitur. Nō illic solidorū sūmā securus enumerat. q̄
cū confusa hostiū multitudine telozū missilia indefinenter
expectat. Sepe nanq; in talibus dū talētū metalli cuiuslibet
trutinatur improuisa veniēs occulti hostis sagitta stomacho
librātis infigitur sicq; fit vt q̄ solus sibi met sine rei familiaris
amīniculo nūme videbatur posse sufficere. iā se ⁊ sua repē
no casu lugeat irrecuperabiliter amisisse. Et q̄ paup̄ cū xp̄o
in libertate dedignat⁹ est viuere diues absq; illo sed seruus
pecunie cōpellitur dāpnabiliter interire. Audi qd diuitibus
vox diuina p̄mittit. Ue vobis diuites qz recepistis cōsolatio
nē vrām. Nec te pretereat ⁊ hoc qd iacob⁹ dicit. Ue vobis di
uites diuiciē vrē putrefacte sunt vestimenta vrā a tineis come
sta sūt aurū ⁊ argentū vr̄m cruginaut ⁊ erugo eozū in testa
monium vobis erit ⁊ māducabit carnes vestras sicut ignis
¶ Audisti obsecro nūmicola monache qd tibi estus auaricie
pariat. audisti ad quē finem pecunia congesta perducatur. In
stum est quippe vt cuius nunc mens amore carnis ardet. in
concupiscētia illius postmodū ⁊ ip̄a caro cōburatur in pena.
Nunc fornax mentis inuisibili concupiscētie ardore succens
ditur dignum est vt tunc quoq; caro materialis incendiū flā
ma extinguibiliter depascatur. Audi adhuc nūmicola. Quod
autem te nūmicolam appello a qualitate tui operis vocabu
lum traho. non contumelie vite nomen vsurpo. Nūmos enī
colis quipeccuniam diligis. Et cum dominus per prophetam
dicat. vacate ⁊ videte qm̄ ego sum deus vacationis quidem
cultum quem deo debueras nūmus exhibes. circa quorum
custodiam vacas. Ubi est enim thesaurus tuus ibi est et cor
tuum. Quocirca sicut qui ch̄istū colit iure xp̄icola dicitur ita

et qui nummos per custodiam seruit non inmerito nummicola
perhibetur. Sed et adhuc fortasse proprii cordis sequi arbi-
trium iudicor. si ethimologiam huius nominis sacre scripture
testimonijs non affirmo. Ipsa veritas dicit. Non potestis deo
seruire et mammonē. Ac si aperte dicat. Nemo potest deum
simul et pecunias colere. Quod apostolus manifestius decla-
rat cum ait. hoc autem scitote intelligentes qd omnis fornicator
hoc aut immundus aut auarus qd est ydolorum seruitus nō
habet hereditatē in regno christi et dei. Tot ergo criminibus
simpliciter enumeratis. dum solam auaritiā ydolorū asse-
rit seruitutem. luce clarius docet auarum nō dei sed nummo-
rum ac per hoc demoniorū esse cultorem. Sed dum in expo-
nendo nummicole nomine diutius immoror. ab effundenda
ipsa nummorum congerie manum disputationis imo dissipa-
tionis auerto. Facta igitur tibi de proprio nomine satisfactio:
ne nummicola iam quod dicturus erā vigilanter ausculta. Au-
di igitur quid de te tuisq; similibus veritas dicat. Difficile in-
quit qui diuitias habent intrabunt in regnum celorum. Et
hec quidem sententia de hīs qui diuitias iuxta morem scli
possident. ceterum qui relictis omnibus denuo ad vomitum
sunt relapsi: nisi resipiscant regnum celorum nulla vel cum
difficultate possunt fiducia promereri. ¶ Sed ex isto num-
micolarum numero cerebrosus quisq; fortasse non deerit:
qui michi ad ista respondeat. Diuitiarum cur me mordaciter
impetis quem pro exigua summa contentum. vir paucos ha-
bere obulos cernis. Cumq; hoc proprie fragilitati consensio
releuande tantum modo future necessitatē respicio. non as-
fluere diuicijs quero. Teste quidem totius fraternitatis mee
conuentu a fillo subtegminis vsq; ad corrigiam calige de
monasterij mei facultatibus non accipio. et si proprijs me qui
discunq; reculis proflus euacuo qualiter viuo. ¶ Ecce
propriarius noster siue melius vt ante nummicola pau-
pertatis patrociniū vitur. vt ipse diues irreprehensibiliter
videatur et quibusdam argumentorum fucis mortali evicium
palliat vt quodammodo sepulchrum fedis cadaueribus ples-
sum superducte calcis alboze candescat. Age ergo frater si

ex monasterialibus impensis cōmodum tibi sperari licuisset.
nunquid non vestes quas mor vt preberentur indueres. nō
autem pecunie lucra darentur q̄ loculis famulatura serua-
res. Cur nō eodem cōpendio vteris in hīs etiam que ab ex-
traneis cōferuntur. videlicet vt percepto quolibet munere.
mor necessaria redimantur. et virus apud te pecunie nō mo-
retur. hoc enim modo ⁊ indigentie tue velox consolatio pro-
uenit ⁊ lepra pecunie fedis te maculis non aspergit. Cur autē
tibi de exiguitate pecunie tanq̄ securus applaudis. qui tibi
sic calculum sicut ⁊ ipsum assem prohibitum esse non ambi-
gis? Cui vero tota rei cuiuslibet vniuersitas intercluditur
excusationis aufugitū de minutis non lucratur. Et vnde totū
cessit pars procū dubio nō remāsit presertim cum hoc sit mā-
tis humane natura vt ita occupetur circa minima si sit indi-
gens: sicut erga multa si sit diues. Siue enim sumptuosa de-
uiciarum inundatione circumfluas siue tenuissima te rei fami-
liaris angustia premat sententia illa mutari nō potest Vbi est
thesaurus tuus ibi est ⁊ cor tuum. Cresus ⁊ aīculas diuersi
quidem possessores. sed non diuersas circa hec quibus frustra-
tur exhibent voluntates. Licet enim ille aureos metiatur iste
milium numeret discreta quidē facultatum quantitate cedū
sed nō dissimili circa illa q̄ cuiq̄ vntim suppetunt amore te-
nentur. Porro si exiguus mus vel quecunq̄ reptantium in
quālibet capacissimā tūnam casu decidat. nunquid non probi-
nus cum securibus hinc inde concurrunt. totum quicquid il-
lud erat effunditur. cunctis serantibus vomitū mināte stoma-
cho nauseatur. Si tenuissimā veneni stilla pando oleris eneo
diffunditur nonne totum esculantiū licet eduliū. prorsus ab-
hominabile iudicatur. Si ergo per exigua mala largissima se-
pius bona corrumpunt quo pacto te lenocināte cōsciētia. iac-
tas quia nūmum sit qd̄ contra p̄fessionis tue propositū pre-
tata proprietate possideas. Nam iuxta aplm modici sermen-
tū totā massam corrūpit. Et alibi. Qui modica spernit pan-
latim decideret. Neq̄ enī pruni parētes nostri ex illo prohibito
pomo frequentibus cōmūis sunt crapulati cuius vna tūm
fausta leguntur perceptione corrupti. Sed nō idcirco morē

in exultationis perplexi sunt pena: quia diutius non persistere
transgressores in culpa: ¶ Si igitur frater quisq; es superius
delectat acquirere. unde future possis occurrere pauperi:
tati. veras prouidus diuitias appete: vere etiam paupertatis
inopiam pertimesce. Illius namq; paupertatis intuitu. faci
lime paupertas ista contempnitur illarū comparatione diui
ciarum ois terrene substantie copia tanq; litorea alga despici
tur q̄ pedibus conculcatur. Igitur si vere cōtendis inopiam
mediosissime illius paupertatis euadere stude in agro cordis
tui optiarum frugum sationibus insudare. Teste enim aplo
qui semiat in spiritu. de spiritu metet vitā eternam. Et iterū
Bonum inquit facientes nō deficiamus tēpore enim suo me
tenuis non deficientes. Illud summū ⁊ vnicū granū in noua
libris tue mentis occulta. quod videlicet cadens in terra mor
tuum fuerit ⁊ multum attulit fructū. hoc tibi thesaurus hic
tibi sit omigenarū vbertas frugum. In illo acquirendi finem
constitue in illo enim vtriusq; fide fiduciam pone. Dñs enim
oim est ⁊ diues in omnes qui inuocant illū. Ennuero si gra
tium illud cōpetanti cura seruare studueris videbis apothez
cas interioris celarij tui auri ⁊ argenti. oimq; diuiciarū talēz
tis affluere. Videbis ⁊ horrea tua nouo prouentu segetum
incōparabiliter redūdare. Illum ergo thesaurū curiosa solli
citudine iugiter excole circa illum nocturnas diurnasq; excu
bias vigili sedulitate depēde. In illo enim vno oim diues eris
nec eorum q̄ tibi fuerint necessaria copia poteris indigere. In
illo quippe possidebis aurum diuine sapientie argenū edifi
catricis eloquentie in illo pallia diuersa decore ⁊ honestate
conuersationis bis tinctum videbitis coctū gemine caritatis
colobium nitide castitatis in illo bissum patientie flammeum
tyrocinium diuini feruoris purpuram regie dignitatis. Quia
enim muriceo sanguine tingitur vt in purpureum colorem la
na veriat. quis folio recti examinis ita presidet: vt oēs sue
carnis illecebras viciozumq; barbaric violento imperio mor
tificare festinet hic rex non immerito dicitur ⁊ spiritalis pur
pure decore vestitur nimirū vocatus in hereditatē incontami
natā immarcessibilem cōseruatā in celis. In illo diu piscicū vt

rentis semper spei. in illo habebis anulum fidei. armillas pfe-
cti in actua vita operis. dextralia etiam speculatiue contem-
plationis. Lena enim eius sub capite tuo: ⁊ dextera illius am-
plexabitur te. Et quid tibi plura pollicear? Quicquid in illo
oim virtutū gemmis: cunctorū perfrueris carissimum mar-
garitis. Nec deerūt tibi oim mundorū scz immundorumq; ala-
lium greges que sub iuga tue transeant discipline. Immūda
siquidē vicioz armenta sub tue ditionis imperio domabūtur.
Munda vero interioris tui hoīs ventrē suauissime refectionis
dapibus saginabunt. Quini velleris turba delicatis accurata
dulcis ignocentie prebebunt tuis ferculis alimenta domesti-
ce altitia carnes: nō cessabunt in te diuini amoris augere pla-
guedinem. Vniuersa genera volucrū super mentis tue men-
sam sumptuosius instruant spiritale cōuiuium. At vero taur-
na ceruix superbie superpositum tue ditionis emugiet iugum.
Equine luxurie effrenata libertas sub oris mandet insatiaz
bilibiter ferrū. Omēs belue vicioz: vniuersa portenta reptili-
um tremefacta pauebūt tue dominationis imperium. Et hec
quidem oīa in hac vitā in tuum cedent vltro peculium si pre-
ciosum illum ac singularem quē prediximus caute studueris
custodire thesaurum. Ceterum vere beatitudinis vitā quan-
ta tibi ⁊ q̄spotiora dabuntur. Non est fateor nostrarū virtutum
disputare: non est nostre factitatis euoluere. hoc tm̄ ad com-
pendiosum inexplicabilis negocij exitum referre sufficiat: quia
hoc accepturi sunt: qui mundum perfecte reliquerunt qđ ocu-
lus non vidit nec auris audiuit: nec in cor hominis ascendit que
preparauit deus diligentibus se. hunc ergo thesaurum xpm̄
videlicet deum ⁊ dominū nostrum qui nobis factus est redē-
ptor ⁊ premium: ipse promissor et premium qui ⁊ vitā est ho-
minum et perhennitas angelorum: hunc inq; exedra tui pec-
toris diligentī cura reconde in illum. hoc est quancūq; ne-
cessitas sollicitudinē proijce. In ipso per assidue oratiōis col-
loquium delectare. In ipso te iugibus sanctarum cogitatio-
num epulis refice. Ipse tibi sit cibus: ipse nichilominus indu-
mentum. ¶ Si contingerit autem vt etiam cuiuspiam cōmodi
exterioris indigeas: nichil hesites: nichil de eius fixa promiss

diffidas quas pollicetur dicens. Primum querite regnum
dei: hec omnia adijciuntur vobis. Qui enim sitientibus is-
raelitice plebis agminibus ex illo arido metallo rupis vbe-
res aquarum riuos iussit effluere qui esuriētibz celeste mā-
na per annosa tēporz potuit spacia ministrare: qui innumera
peritogometrarum multitudine precepit in murmurantium ca-
stra descendere: vni hominioni suis iugiter obsequijs insis-
tenti non poterit necessaria prouidere. Et qui per quadragin-
ta vel circiter annoz curricula infinite illius turbe vestimen-
ta seruauit illesa: difficile sibi est attritis veteribus nouas tibi
exuias reparare. Nos certe nos minime fidei cōpelli-
m⁹ xpm esse tenacem. Nempe pusillanimatorum diffidentia facit pau-
perem xpm: plena fides diuitem illum et largum in exhibē-
dis muneribus expit. ¶ Sarsage tm in his te exercere que
nulli: et nulla prorsus maneat ex his dubietas que promisit.
Sic securus extractor vbi ad reddendum prompt⁹ est debitor.
Sine causa diffiditur vbi ille promissor est qui nunq^m mentit-
ur. Securus creditor graditur vbi simplex veritas promissio-
ne tenetur. ¶ Hec autem de proprietatem habētibz mona-
chijs breuiter dicta sufficiant.

¶ Explicit tractatus magistri petri damiani.

¶ Sequitur tractatus magistri petri cantoris.

¶ Magister petrus cantor Parisien. in fine libri sui
intitulatur verbum abbreviatum: sic procedit contra mona-
cos proprietarios.

i Udas qz fur & oculos

habens ea que coibus oculis ponebantur aspo-
rabat vxori & liberis dabat. merito furti & sacrile-
gij qz res eran: pauperum & proditor xpi factus
est & sui homicida quia peccatum qd statim per penitentiam
non diluitur statim ad aliud trahit. Sic ananias & saphira co-
mentiti sunt spui sancto. morte temporali & eterna a petro co-
demnati sunt. cum tñ non legatur expresse eos oibus renu-
ciasse. Monachus custos vnius in corde ore & opere semp de-
cere & sentire debet qd dicitur. Respice in me & miserere mei
quia vnicus & pauper sum ego. Unicus qz non habet nisi vni-
cam suam. i. aiam de qua dicitur. Et a cornibus vnicornium
vnicam meā. Nec illam proprie habet: sed eā subdidit xpo et
abbati & ordini suo. Qui nec etiam litteras ad amicum suum
scribere: vel ab eo recipere potest absqz licentia maioris. quia
nec etiam iuxta consuetudinē oris potest dicere repida mea
sz nostra. Quomō dicet bursa mea: vel pecunia mea. Nichil
propriū potest habere nisi pctm qd tñ cum dyabolo cōmū-
nicauit. Quod tamen cū penitet confessori cōmunicat. nō per
reatum culpe. sed per supportationē penitentie. Tenetur em̃
confessor cum cōfesso compenitere & pro peccato alterius qz
si cum eo qui fecit penā portare. ¶ Preterea sub euangelico
cohibuisti te consilio qd iuuenis a xpo audiuit. Si vis inquit
esse perfectus vade & vende oia que habes & da pauperibus
& veni sequere me. holocaustum igitur habes offerre & non
sacrificiū. De differentia eorū apud gregorium super eze-
chielem sic legitur. In sacrificio autem pars pecudis in holo-
causto vero totum pecus offerri consuevit. Et post pauca. Cū
quis aliquid suum deo vouet & aliquid non vouet. sacrificiū

est. Cum vero omne quod habet: omne quod vult: omne quod sapit
omnipotenti deo vouit holocaustum est. Offer ergo te totum domino
deo: quoniam domino deo tuo te deuouisti: alioquin permissio defrauda-
das eum holocausto. ¶ Similis sacerdotibus beelis apud da-
melem habentibus falsa hostiola. Similis filiis hely ophyim:
et phinees qui pro furto carnium et lauticia preparandi occisi
sunt. et populus quasi pro anathemate eorum captiuatus. et
iuxta verbum hely gloria dei translata est ab israel. archa scilicet
capta. Et pro eorundem peccato. pater eorum mortuus est cadens
de sella fractis ceruicibus. Pollutus est populus anathemate
iericho. Pro peccato viri achor scilicet punita et polluta est mul-
titudine tota. Sic sacrilego anathemate et furto monachi propri-
etarium funestatur et polluitur tota congregatio. Vide quantum
est hoc peccatum. Vir inuenies quod pro peccato aliquo polluta sit
et punita multitudo nisi pro huiusmodi. Omnia autem mundana
quo ad proprietatem monachorum sunt anathema: ab usu eius pro-
prietario separata: et maxime ea que communi usu fratrum sunt
deputata: ita quod nullius eorum proprietati. Et ita sacrilegium est.
quod rem sanctam id est sacris visibus deputatam auferit de loco sa-
cro id est de ecclesia. immo quod plus est seipsum sacrum et sacris
visibus consecratum: et a communi usu suspensum auferit deo. Duo
enim erant genera anathematis. Unum quo omnia sub anathe-
mate claudebantur: ab omni usu suspendebantur. et vel igne vel
alio modo consumebantur. Aliud genus erat quo aliqua re-
seruabantur: sed omnino a communi usu suspendebantur. et es-
tiam in monimentum alicuius sancti suspendebantur id est sur-
sum et seorsum ponebant in aliquo loco eminenti in ecclesia.
ut gladius goliath et arma mercurij martyr utrumque concur-
rit hoc anathema. ¶ Monachus enim a toto mundo tanquam
visibus sacris deputatus suspensus est. Omnia etiam munda-
na quo ad proprietatem et quasi in fauillam redacta esse debent
Proprietas monachi non est anathema iherico: sed iherusa-
lem et ecclesie in qua ipse est iudas vel barrabas latro. Cum
etiam singularitas in hijs que ad religionem pertinent sine
consensu abbatis prohibeatur ut sacrilega. quia ut ait bene-
dictus. Quod sit absque consensu abbatis vanitati deputatur.

non religioni vel celesti mercedi forte quod est cupiditatis.
Tales sunt similes saul reprobato a deo cui dictum est occi-
dere amalech: et ne parcas ei: et omnia que habet anathema-
tiza. retinuit tamen queque pinguiora de preda ad sacrificium
sicut similabat dñi et agab pingue regem reseruauit. Sic et ta-
les non occidunt regē amalech in se. i. dyabolū: sed occidunt
ab eo. et ideo perdunt celeste regnū sicut et saul terrenū. Ab-
bas qui preest tali monacho dē esse alter samuel. Et sicut sa-
muel dixit. Qui sunt hī balatus gregum: et mugitus armen-
torum: ita dicat abbas. Quis est hic timutus marsupij et pe-
cunia grunnies siue in sinu monachi siue in archa. Sic et tho-
bias audiuit balatū hedi et dixit. Uide ne furtiuus sit. filij sā-
ctorum sumus. Non licet nobis quicquid edere vel contingere
de furto. ¶ Amplius etiam quā saul peccant isti qui omni pro-
prie: atque renūciauerunt: nec etiam ad vsum vtilem possunt ali-
quid reseruare. Dictū est enī eis in p̄fessione. Occide in te a-
malech. i. dyabolum/carnem/et mundū. et omnia que in eis sūt
scz quo ad p̄prietatem. Denique alij fures put sepius furan-
tur ex macie: isti ex adipe cū tota ecclesia eis ministraret necessa-
ria: similes monedule que abscondit ferrum et argentum et
hīnor: cum tamen non sunt sibi necessaria. ¶ Item in scō li-
bro machabeorum legitur qd vir fortissimus iudas venit mo-
dollo vt tolleret corpora prostratorum et sepeliret in sepulchris
patrum suorum. et inuenit sub tunicis interfectorum de dena-
rijs ydolorum que ceperant apud iāniam a quibus lex prohi-
bet iudeos. Omnibus ergo manifestū factum est ob hāc cau-
sam eos corruisse. Omnes itaque benedixerunt iustum dñi iudici-
um qui occulta manifesta fecit. atque ita ad preces cōuersi ro-
gauerunt vt id qd factum erat delictum obliuioni traderet.
Quid ergo de monacho qui sub cucula habet aureos vel ad-
mensam nummulariorum vt inde sibi indulgeat et alijs. Et cū
voluerit in refectorio pitancias faciat: cum sine speciali licen-
tia prepositi non possit accipere vel possidere. Excusabilius
tamen videtur de illis si aliqua retinuerint de illis denarijs.
ad necessitatem suam qui profugi erant et quotidie in bello et
in morte. Monachus autē proprietarius i pace sine necessita-

te peccat ex adipe vt possit de eo dici. Prodiit ex adipe iniquitas eius. ¶ Si thobias efuriens ⁊ exul inter gentes quibus lex videtur pmittere iudeos dare ad vsuram. Si inq̃ ille qui propria habere poterat dixit: vide ne furtiuus sit. Filij sc̃toꝝ sumus: non licet nobis quicq̃ edere vel etiā tangere de furto. fortius monacho dicendum est. Vide ne furtiuum sit immo sacrilegium. Ubi est abbas similis thobie etiā ceco qui audiatur pecuniam sub cucula non balantem sen tinnientes ⁊ dicat. vide ne furtiuum sit. Quinpotius recipiant in cymitei ijs excomunicatos feneratores publice etiā dicentes. non resrituam ablata quos ecclesia reijcit. ¶ Unde quidē princeps occurrens quibusdam monachis feneratorem mortuū depoztanabus dicit. Ut quid hoc facitis? Ego inquit habeo pecuniam. dyabolus animam: ⁊ vos cadauer. Quidam autem religiosi dissimulant ⁊ sub obtentu fratrum vel amicorum pecuniam seruant et ad negociandum tradunt quasi depositorie procuratores cum tamen nec perse nec pro se nec vice alterius debeant exercere. Nemo em̃ militans deo implicet se secularibus negocijs. Quod de pfecta religiosoz milicia ⁊ forte etiā de omni clericali professione intelligendum est. ¶ Si nadab ⁊ abiu igne consumpti sunt qz ignem alienum deo obtulerunt qui tamen elementaris et ideo communis: nec in se viciū habens. quid de monacho qui rem alienam aufert ⁊ quasi dyabolo offert sibi fur: siue approprians: peior alio raptore qz est raptor ⁊ sacrilegus. Peior enā fure illo qui vni vel pluribus priuatis aufert res suas. Iste autem toti conuentui ⁊ ideo pauperi. ⁊ in omnes peccat. ¶ Etā quedam sunt in quibus seculares nullam habent proprietatem: nec pōt dici meū vel tuū scz illa duo verba ex qbus prio p̃cessit iniquitas. Vñ nec p̃p̃uū solē natura nec aera fecit: nec tenu esyndas. Si ḡ secl̃aris peccat q̃ ista sibi appropat forti⁹ religiosus q̃ p̃tra votū suū ob hoc sp̃alr̃ exp̃ssū coia sibi ṽedicās dyabolo se ṽedicat. Ihero⁹. in eplā ad eustochiū. Quid añ non p̃les ānos nutrie gestū sit referam⁹. qdā ex fr̃ib⁹ prior magis q̃ auarior ⁊ nesciās. xxx. argēteis dñz ṽeditū cētū solidos q̃s lina texēdo acq̃sierat mouēs dēliq̃t. Inutū ē iter mōachos cō

filium nam in eodem loco circiter quinq; milia diuersis cel-
lulis habitant: quid facto opus esset. Alij pauperibus distri-
buendos esse dicebant: alij ecclesie esse dandos. nonnulli pa-
rentibus remittendos. Macharius vero et pambo ⁊ yfido-
rus et ceteri quos patres vocant sancto in eis loq̃nte spiritu
decreuerunt infodiendos esse cū eo dicentes. Pecunia tua te
cum sit in perditione. Nec hoc crudeliter quisq; putet esse fa-
ctum. Tantus cunctos per totā egyptū timor inuasit vt vnū
solidū dimisisse sit criminis. ¶ Idem in eadem ad eustochium
Petrus apostolus inquit. Argentū ⁊ aurū non habeo: quod
autem habeo hoc tibi do. In noīe iesu surge et ambula. ¶ At
nunc multi licet sermone taceant opere loquuntur: fidē ⁊ mi-
sericordiam non habeo. Quod autē habeo argentū et aurum
hoc tibi non do: ⁊ hoc tibi non reddo o abbas. habentes autē
victum ⁊ vestitū hīs contenti sumus. Audi quid iacob postu-
let. Si fuerit dñs deus mecū ⁊ seruauerit me in via hac per
quam ambulo ⁊ dederit michi panem ad manducandū ⁊ ve-
stes ad vestiendū: tm̃ necessaria deprecatus est: ⁊ post an-
nos viginti dñs et diues pater ⁊ eueritur ad terrā chanaan
¶ Legitur in vitas patrū q; quidam heremita collegit aliquā
summā pecunie precauens sibi vnde in egritudine si forte ac-
cideret sustentaretur. Et statim arreptus est in pede morbo
qui dicitur sacer ignis: vel lupus: vel cancer. Modo inquit ne-
cessaria erit pecunia mea. Et vocauit vnū de medicis ⁊ partē
dedit ei pecunie: nec medicus p̃fuit nec morbidus profecit.
¶ Iterum aliū sub certa summa conduxit et nichil profecit ni-
hil proficiendo totā pecuniā suam vsq; ad libram vnā cō-
sumpsit. Tandē pede onīno consūpto ⁊ marsupio fere exhau-
sto vocauit fabrū lignariū qui cum securi amputaret ei pedē
seu corrosum. Et cū ita mane seq̃nti esset amputandus no-
cte dixit ei angelus. Quid est quod intendis? Ille respōdit sic
et sic volo facere. Cui angelus. Cum nichil haberes nichil ti-
bi deerat: q; creatorem tuum possidebas. Et q; corrosit te cu-
piditas in anima: corrodit te infirmitas in corpore. Proijce il-
lud residuū funeste pecunie ⁊ age penitentiā: ⁊ ita factū est.
Contritus est ille et fleuit amarissime: ⁊ recuperauit integrā

sanitatem: cessante quippe morbo interiori ⁊ corrosione.
cessant exterior. Pena enim exterior sepe est pena pecca-
ti. Adaptet hoc exemplum monachus proprietarius quia
⁊ si non corporaliter tamen spiritualiter corroditur in aia.
Et hec est grauior pena quia magis timent sancti q̃ tur-
piter audent q̃ q̃ grauius dolent. Corporalis enim pena
sepe misericordia dei est. vnde augustin⁹ hic vñ hic seca.
Sic de monacho sancti gregori⁹ qui iuentus est habens
vnum aureum et precepit vt cadauer eius sepeliretur in
sterquilinio. Audiu de quadam moniali laborate in extre-
mis q̃ paucos nummos habuerat in pprietate et cū oēs
reddidisset obulus vel nūm⁹ cecidit in fundo arche. Et cla-
mabat monialibus. Dui in veratione detinebor nec pote-
ro migrare vel quiescere pro peccato illius nummi qui ceci-
dit in archa. Eue tite inquit archā ⁊ excutite illum miserr-
mum ⁊ proprietarium denarium Quo facto migravit inq̃-
te ad dñm. Quidam prior carthusien⁹ scz de monte dei cui-
dam fratri volenti facere bibliothecam modicam dixit. Nō
facies. hoc enim esset ydolum tuum ⁊ quasi proprietatē
in ea vendicares ⁊ doleres ⁊ inuideres quotiens alius ac-
ciperet. vel si ali⁹ daretur quasi proprietatem in ea senti-
res. Idem tamen postea albas factus monachos propue-
tarios sustinet ⁊ in rapinas pauperum suozū cum preposi-
tis principum communicantes. Incendiarij etiam sunt et
ferro pcutiunt ipso abbate sciēte. cōtra quā clamat iste ver-
siculus. fratri qui peccat patrem qui selet equat. Iheroni⁹.
in eplā. Animaduerte frater monache non tibi licere de
tuis quondam quicq̃ habere rebus. nedū de alienis. Ois
inquit dñs qui renunciauerit omnibus que possidet nō po-
test meus esse discipulus. Si hoc omni xpiano conuenit iux-
ta quandā abrenuntiationem per quam omnibus xps pre-
ponitur quanto magis tibi qui perfecta illa abrenuntia-
tio ne mun-do ⁊ omnibus que in eo sunt ⁊ tibi ipsi abrenuncia-
sti Item iheronim⁹ in eadem eplā loquens ad quādam mo-
nachum. Non est inquit tibi eadem causa que ceteris Au-
di dñm dicentem. Si vis perfectus esse vade ⁊ vende oia
diij

que habes ⁊ da pauperibus ⁊ veni sequere me. Tu autem perfectum te esse pollicitus es. Nam cum derelicta domo et spreto mūdo te castrasses propter regnū celozū. quid aliud q̄ perfectā sectatus es vitā? Perfectus autē seruus xpi nichil nisi xpm habet. aut si preter xpm aliud h̄z perfectus nō est. Et si perfectus nō est cū se perfectū pollicitus sit: mentitus est. Os autē qđ mentitur occidit animā. Igitur vt breuiter cōcludā si perfectus es cur pecuniā possides Si perfectus nō es deū fefellisti: diuinū euāgeliū intonat Non potestis duobus dominis seruire ⁊ audet quisq̄ xpm mendacē facere māmonē et dño seruiendo. Vociferatur ille sepe si quis vult post me venire abneget semetipsum ⁊ tollat crucem suā ⁊ sequatur me ⁊ tu onustus auro arbitraris te xpm sequi? Qui se dicit in xpi credere debz. Quō ille ambulauit sic ⁊ ipse ambulare Quod si nichil habes vt te rñsurum scio. cur tā bene paratus ad bella nō militas Item Iheronimus in eadē eplā. Ois inquit dñs qui nō renunciat oibz q̄ possidet. non potest meus esse discipulus. Cur timido animo nō solū monachus sed etiā xpian⁹ es? Respice a petro relictum rethē respice surgentē de theloneo publicanū stat in aplm. Filius hoīs nō habet vbi caput reclinet ⁊ tu ampla marsupia cōgesta pecunia distendis cupiditatem foues seculi. coheres xpi. Interpretare vocabulū monachi hoc est enī nomē tuū. Quid facis in turba. q̄ sol⁹ es. In matheo. Tunic q̄ in iudea sunt fugiant ad mōtes. scz qui sunt in confessione fidei. ad emunētā perfectionis. Et qui in tecto. i. qui excedit carnē animo ⁊ portat grabatū rō portat ab eo: nō descēdat aliquid tollere de domo. i. nō descēdat ad aliquos actus pristinē cōuersationis. Monachus qui est suspectum p̄fessōe ⁊ propria querit nō descēdit aliquid tollere de domo sua. vel etiā alicuius priuati qđ esset tolerabili⁹ de domo aliena. q̄ cōmuni xpi ⁊ pauperum. Et cū sacrilegus sit etiā priuati⁹ qđ tollit rē sacrā vel sacro deputatā. vel etiā se rē sacrā in professione bñdictā tollit de sacro ⁊ cōtumeliā facit spūi scō qui expellit eū de tēplo suo ⁊ tēplū vel mēbrū xpi facit tēplū vel mēbrū māmonē. Ob hoc dictū est ab ambrosio. Sicut nō inueni meliores q̄ q̄ in claustris bene cōuersantes

ste nec deteriores q̄ illudē male viuētes. Tales enim sunt
ficus bone valde. Unde in psalmo. Super omnes inimicos
meos factus sum c̄probrūm vicinis meis valde. Hoc dicit
x̄ps p̄ hīs inimicis q̄ sunt super oēs inimicos. qui sūt ligna pu
trida ⁊ s̄imenta solū igni referuāda. Hanc autē p̄prietatē mas
sime pepererunt celle vbi singulariter habitant vel pauci si
ne cōuētū ⁊ ideo sine ordine. Unde vulgariter dicitur. Deus
facit abbatias: dyabolus cellas. hec solebant dici obediēti
e. q̄ non nisi coacti p̄ obediētiā ad eas claustrales ac cede
bant modo sūt venales ⁊ empticie. Quodā mō oibus quedā
p̄prietas phibita. Unde nō querētes qd̄ vestrū est s̄ qd̄ al
terius. Sed forte supplet q̄ v̄m est t̄m. Itē oēs q̄ sua sūt que
rūt nō q̄ ih̄u x̄pi. Itē caritas nō queritq̄ sua sunt: sc̄z hoīs q̄
proprie sunt pctā. Querit enim q̄ sua sunt. nature ad sustēta
tionem nō per viciōsā sollicitudinē quā prohibet d̄s dicens
Nolite cogitare de crastino. sed p̄ necessariam puidētiā ea q̄
dei sunt oibus mūdānis preponentē. Caritas autē monacho
rum immo cupiditas cur querit q̄ sua sunt cū oīa necessaria dē
tur ei de cōmuni. Caritas enim eorū si eā habēt. habet p̄o
missionē vite q̄ nunc est et future vt precipue possint dicere.
Lena eius sub capite meo: ⁊ dextera eius amplexabitur me.
vt cū de hīs q̄ habēt p̄pria dicatur. Oīs labor hoīs i ore ei⁹
ipsi sine labore ⁊ sollicitudine semp̄ hebeāt necessaria. De q̄
bus etiā dicit d̄s. Qui reliquerit oīa p̄pter me centuplum
etiā nūc accipiet ⁊ vitā eternā possidebit. Taliū ergo p̄prie
taria iniquitas prodijt ex adipe non ex macie. In hoc ergo et
in alijs attende dignitatem tuam o monache. memento q̄
dicitur in vitā patrum. ¶ Cum demonum conuentu collectio
quisq̄ redderet rationem principi demonum de perditio
ne animarū. vnus dicebat. Ego feci stragem illam alius hoc
alius illud vnus profiliuit. Ego inquit feci corruere illum mo
nachum ⁊ statim archidemō fecit eum iuxta se sedere quasi
egregium triumphatorem. Alios autē tanq̄ inauos fecit pu
niri. Post subiungitur. Patet ergo quātus sit ordo monacho
rum.

¶ Explicit.

¶ Sequuntur quedam exscriptis cuiusdam contra pro-
prietarios.

Qui quendam qui a

¶ multis suspectus habebatur q̄ quasdā res si-
ne scitu ⁊ licentia superioris sui extra ordinem
retineret. Quē cum ego ex officio meo caritas-
tine exhortādo ammonuissem. vt res tales ad ordinē reduce-
ret. et cum benedictione dei potius q̄ cum maledictione dy-
boli retineret. Ipse quidē promisit se facturum: sed dyabolo re-
trahente nō fecit. Demū cū monitio paterna nō iuuaret. neq̄
enim cōtra eum procedi potuit ipse dens talis vltor fuit crimi-
nis cuius oculis nichil est occultum. ipsum rigorose visitauit.
Quadam enim die cum idē frater staret in altari ⁊ missam ce-
lebraret perueniens ad agnus dei subito retrosum corruēs
expirauit. Nullum verbū loquens. Ecce secutor ananie. quō
ei similem mortē accepit. Ille enim in conspectu oīm ap̄lorū
denunciatione sancti petri corruens expirauit. Et iste in cons-
pectu totius populi presentis vltione dei altissimi in sacramē-
to presentialiter ibi existentis cadens retrosum miserabiliter
vitam finiuit. **¶** Alium etiam fratrum noui qui sibi imbur-
sa re consueuerat aliqua que cōmuniati debebātur hic cū qua-
dam die san⁹ ⁊ alacer de ciuitate in qua comederat redisset
ad conuentum. sedens in priuatis cameris mortu⁹ est inuen-
tus. Simile exemplum de alio fratre suū expertus. qui eodē
vicio laborauit ⁊ similem exitum in cameris accepit priuatis.
Ecce sectatores iude qualiter in loco ignominioso in actu tur-
pi effusis visceribus vitę exitum sunt sortiti. **¶** Alii quoq̄ fra-
trum michi carum noui qui inuitatus ad comedendum cū va-
lentibus viris in ciuitate. Dum letus ⁊ hylaris epularetur in
mensa inter comedendum corruit. nec vnum quidē verbum
loqui poterat. Et de portatus ad conuentū post paululū ex-
pirauit. De isto quidē nulla suspicio mali habebatur. sed quis

occultus fuerat exitus declarauit. Nam in cella eius multi
culi sunt inuenti et pecunia de diuersis monetis quam diu con-
regauerat prelati suis ignorantibus nec suspitionibus pro-
atre enim paupere habebatur. Sed fuerat procurator in di-
uersis conuentionibus sed iuda propter dolor imitatus. ut finalis p-
auit exitus. ¶ Alium preterea fratrum noui quod decubens in
recto egritudinis requisitus a priore suo si aliquam pecuniam
haberet: nec priori nec confessori suo quicquam de aliqua pecunia
soluit reuelare. Et sic sine confessione sine contritione: sine sa-
ramentis miserabiliter suum diem clausit extremum. Et cum
more solito corpus lauare deberet inuenta est apud eum una
marcha argenti ligata et insuta in tunica inferiori qua indus-
tus erat. Non dubium quoniam diuina ultione dyabolus ei os
obstruxerat sicut de ceteris eiusdem criminis morbo laboran-
tibus facere consuevit ne fateretur in morte. Ex inductis ex-
emplis patet regulariter et apparet verum esse. quod semper pro-
prietarii intereunt mala morte. Et appello mala mortem siue
ipsi intermunt: siue subitanee intereat: siue absque finali pe-
nitentia decedat. Et si alterum duorum primorum non veniat
tertium infallibiliter continget. quia enim tales peccant in spiritu
sanctum dicente beato petro ad ananiam in actibus apostolorum.
cap. v. ¶ Anania cur temptat sathanas cor tuum mentiri te
patri sancto. Et post. Non est mentitus homini sed deo. Ad sa-
thoram etiam uxorem suam ait. Quid conuenit vobis temptare
dominum. hinc est quod illius vicii insectatores merito sine fine
penitentia moriuntur. Quare autem per semetipsum deus
hoc crimen vlciscitur. ratio est. Cum prelati in corrigendo sub-
ditorum excessus sint instrumentum dei et ipsi faciliter non pos-
sunt hoc viciu deprehendere quia huius vicii rei hoc a cognitio-
nem prelatorum quantum possunt student occultare. Alia quippe
peccamina plerumque aliunde panduntur. ut fornicatio per impres-
sionem et partum superbia per gestus inobedientia per con-
uersionem et omissionem vetiti vel precepti. Ira manifestatur per
iracundias contentiones et plerumque per percussiones. Gula et ebrietas
et plura alia vicia habent sua signa et effectus quibus produnt
suos autores. Non sic autem de vicio proprietatis et suba-

reptionis. cuius auctores omnem industriā ponūt ad celan-
dum. nec facili ter pādūtur aliūde. Quare deus cui nil celari
potest per semetipm iudicat hoc pcrim 7 specialiter in hac ma-
teria locū habet vbi dñs dicit. Michi vindictā 7 ego retribu-
am. hinc est etiā q̄ sancta mater ecclesia quasi diuini iudicij
cū execratur huiusmodi deo odibiles p̄prietarios priuat eccle-
siastica sepultura statuens in detestationē criminis huius
eos cū pecunia extra monasteriū in sterquilinio subterraneos
sed nec p̄ eis est oblatio faciēda nec missa celebranda
vt extra de sepultura Monachi. Sicut sc̄laris dāpnatur p̄
fornicatione vel homicidio. ita professus regulā in religione
dāpnatur si est p̄prietarius vel inobediens vel facit aliqd
qđ in regula phibetur. sed necessitas aut euidens maior vti-
litas admittit disp̄sationē sed ab eo q̄ potest in talibus disp̄-
sare. Precepti vero interpretatio periculosa est sicut pōs se-
miputridus aque precipitis 7 pfunde de q̄ dubitū est an sub
transiente corruat vel subsistat. Quare ergo vult aliq̄s qui
maiora p̄ xp̄o decreuit subire certamina 7 oīa derelinquit se
cōmittere periculo p̄ modico motu p̄prie volūtatīs vel p̄
paruo modico in certa opinione sua vel alterius vt si deus
approbat illā opinionē euadat sine lucri merito. Si autē re-
probat eā dampnet. Maxime cum tales opiniones qñdōq̄
periculosiores sint q̄ aperte trāsgressiones. Quia vbi scit se
homo delinquere inde facile corrigitur vbi aut nescit se pec-
care 7 insuper credit se bene facere inde nec in morte pure
contentur propter falsam sp̄e credens forte q̄ sibi licuerit 7
min⁹ in eo peccauerit. baculo arūdineo nitens. Volūtas bōa
7 plana via regia 7 secura d̄z religiosus incedere 7 relictis
dubietatū diuersiculis vt quasi susceptis latronū semitis ap-
tos 7 certos iustoz calles ābulare. ne velut penitēs bom in-
choati querat diuerticula declinaudi de via perfectionis in
qua vouerat ambulare. Quid em̄ est vnde oēs dampnatōes
incidim⁹ nisi talis dubia interpretatio de ligno vetito vbi cal-
lidus serpens persuasit mulieri non ita stricte 7 simplr in-
telligere illud preceptū cuius obseruantiā potius foret no-
cua ne fierent sicut dñj scīctes bonum 7 malum. 7 cui⁹ trās

quo nequaquam sicut deus comminatus fuerat mortē corpo-
ris aīe inferret. Credidit igitur insipiens mulier falso inter-
sensu suadenti cui nequaquam consensisset si consilium e-
sset fallax et inutile credidisset. Non tamen putandum quod condi-
tio religiosorum peior facta est ex voluntaria altioris voti pro-
missione: eo quod de strictiori ponte facilior sit lapsus quam de las-
so. Sed quanto difficilior via tanto sequitur maior gloria.
Quanto laboriosior est pugna tanto gloriosior erit triumphus.
Salem autem timorem altioris perfectionis incutit religio:
aut pusillanimitas aut formidolosa temptatio aut inuete-
ratus tepor quo primi fervoris oblitus et primam caritatem
inquens horret aliam vitam quam aggressus est stupens
incipit, profundum et fastidit laborem pugne dum non vi-
det premium nec sicut debet desiderat quod sequitur. Unde pri-
us probatione debuit deliberasse: si volens edificare iurim
angelice perfectionis habuit sumptus constantis fervoris ad-
ficiendum si ultima primis respondeant. Ne postea cum
fuerit fundamentum alte perfectionis et non potuerit per-
gere voluntatis torpore incipiant illi illudere tam homi-
nes quam demones dicentes. Hic homo cepit edificare non
parum factum edificare. nec potuit consummare illud. Sic stru-
ctura imperfecta et labefacta ostendit structoris defectum
et eundem post aliqua. Dominus voluit ordinare ecclesi-
am suam ut alij vacarent spiritualibus alij eis temporalia
ministrarent. Ideoque voluit dominus esse alios prepositos
et alios subditos. Officium prepositorum est subditis tempo-
ralia ministrare. Subditorum ministerium est spiritualibus
iudicij ex toto insistere et orationi lectioni ac contemplationi
vacare in psalmis et in hymnis et in canticis spiritualibus ce-
lesti domino quotidie deservire. Tanto enim opus est ut fratres
circa se sollicitius vivant. quanto eos extranea seu exteriorum
cura non implicat. Et eo amplius solliciti esse debemus in
divino opere quod ea quibus indigemus accipimus sine labore. Quid
enim mirum si quod circa temporalia occupant minus studiose vivunt si fre-
quenter in suis sermonibus aut in actionibus offendat. Non
visus et auditus similiter et cura vite huius hominem

ad peccatū inuite quandoq; trahit hī ergo quibus cura
di non est occasio peccati quāto minus religioſe viuūt. tamē
magis ſupernum iudicē offendunt. Penſate fratres mei. qua
re nobis victus ⁊ tegumentū diſtribuat. nonne precise ob
hoc vt totum noſtrum deſiderium ſit querere regnum dei ⁊
iuſticiam eius? Quod ſi ita factum fuerit. haud dubium ce
ra prout ſaluti vtriuſq; vite expediētius fuerit adiciantur no
bis. Sic legitur de apoſtoliſ iſiſ qui ſeruiebant deo in ſan
ſiti. frigore ⁊ nuditate. Cur habentes victū cum ſufficienti
contenti non ſumus? Nunquid voluptatē carnis in hoc ad
dere debemus ⁊ non potius neceſſitatē nature ſciētes plu
appetere carnalem voluptatem q̄ nature neceſſitatem. U
parum religioſus eſt cenſendus qui in omnibus querit ha
dare ⁊ nichil vult egeſtatiſ propter xpm ſuſtinere. Siat il
q̄ illa egeſtas que propter deum eſt: parit humilitatem q̄ eſt
initium bonorum. habundantia autem parit ſuperbiam au
gulam. que initia ſunt malorum. Paupertas enim anxia eſt
ſuperfluitas diſſoluta: mediocritas religioſa. Seruus autē
ait venerabilis hugo vt voluptatem carnis ſuperare poſſit
ſemper debet ad minus oculum habere: vt ſic alimentorū ⁊
veſtimentorum minus velit habere etiā q̄ neceſſe ſit. Sum
da ⁊ procuranda ſunt ergo ſeruo dei que neceſſitas querit
non que edendi vel ſe ornandi libido ſuggerit. Felix eſt ergo
religioſus corpus ſuum caſtigans ⁊ in ſeruilitatem redigens
Felix eſt conſuetudo carniſ deſideria que militant aduer
ſus animam abſcindiendi. Nullus enim palinam ſpūaliſ co
taminiſ apprehendit qui nō in ſemetipſo priuſ per afflictionē
ventriſ concupiſcentiam carniſ incētīua deuicit. Unde ſi
ea que nobiſ ſunt viciniōra proſternimus deſideria notia:
mirum inaniter ad ea q̄ ſunt impugnanda trāſumus. Cui
ergo regule queſo ſunt: ſi qui fratres reperiantur q̄ de ſup
flua prebendarū magnitudine cōtendunt. Non itaq; baſili
non benedicti nō auguſtini nō franciſci Tradūt philoſophi
q̄i cozuorū pulli procreati fuerint tam diu a parentib; no
aluntur quouiſq; nigreſcētib; pluuiſ ſimilitudinē eorū in
formare ceperint. Sed q̄ a parētib; relinquūtur dei pul

oscitur. teste psalmista qui ait. Qui dat iumentis escā ipso
et pullis cornuorum innocantibus eū. Unde diuina voce
sciat iob dicitur. Quis preparat coruo escā suā qñ pulli
ad dñm clamant vagientes eo q nō habent cibos. Si g
volantia q etiā hoibus superflua esse videntur deus fa
perire nō permittit. nullo modo hominē ad ymaginē et fili
nem eius factū fame perire patietur. Nisi forte pctis ha
lantibus sterilitas terre iusto dei iudicio accadat. psalmus
teste qui ait. Non vidi iustū derelictū. nec semen eius que
panē. Et iterū. Nichil deest timētib⁹ deū. Deutero. xij.
obedieritis mandatis meis q ego hodie precipio vobis
colligatis dñm deū vestrum et seruatis ei in toto corde ve
et in tota aia vestra. Dabit pluuia terre vestre tēporaneā
et totā vt colligatis frumētū vinū et oleū et fenū ad pascē
umenta v̄ra. et vt ipsi comedatis et saturentur. Caute ne
te decipiat cor v̄m et recedatis a dño. seruatisq dñs
et adoretis eos. Iratusq dñs claudat celū et pluuie
de descendant: nec et terra gemitū suū. pereatisq velociter
terra: de terra optima quā dñs deus datur⁹ est vobis. Po
hec verba in cordibus v̄ris: et suspendite ea pro signo in
tribus et inter oculos vestros collocare. Docete filios ves
ut illa meditētur. qñ sederis in domo tua et ambulaueris
et cubaueris atq surrexeris. scribes ea sup postes et ianuas
domus tue. vt multiplicentur anni tui et filiorū tuorū in terra
q dñs iurauit. patrib⁹ tuis vt daret eis. Dicebat sc̄tis fr̄s
us. Cōmerciū est inter mūdū et fratres. debent ipsi mūdo
mūdo exēplū. fide mentita retrahit mūdus manū iusta cen
a. In prima parte de vitis fratrum ordinis p̄dicatoz habet
frater henricus teuthonicus narrauit. q circa principū or
as contigit duos fratres itinerantes ieiunos cum iam no
transiret adinuicem ceperunt conquerere vbi nam possēt
medere in terra paupere et multū sibi ignota. Astitit autē
ito vir magnus in habitu peregrino et ait. Quid cōfertis
er vos modice fidei: p̄mū querite regnū dei et hec omia
ciētur vobis. Credidistis deo vt ppter ipm iā oia dimittē
is et nūc timetis vt vos dimittat ipstos. hoc vobis signū

Transibitis campū istum. ⁊ in valle sequēti inuenietis parū
villā ⁊ cū intraueritis ecclesiā vos inuitabit sacerdos ⁊ pue
niet quidā miles qui vos ei auferet violenter. Et illis pie al
cantib⁹ supueniet patron⁹ ecclesie qui vos ⁊ sacerdotē ⁊ mi
litē largissime pcurabit. Confidite ergo in domino semper ⁊
fratres vestros hoc exēplo in domino cōfidere faciat. Qu
bus dictis repēte disparuit. Illis autem omnia vī p̄dixit
euenerunt. Reuertētes autē parisijs ipsi fratri henrico
paucis qui tunc ibiaderant pauperrimis fratribus omnia re
tulerūt Job. vi. Qui timet pruina mirruet super eum nix. En
gorius. Pruina inferus gelascit. nix autē de superiorib⁹
Et sepe nonnulli dum temporalia aduersa pertimescūt di
tioni se eterne animaduersionis obiciūt. De quibus bene
psalmistam dicitur. Illic trepidauerunt timore vbi non er
timor. Scribitur in epistola ad corinthios. v. capitulo. Nescie
tis quia modicum fermentū totam massam corrumpit. Et
cobi. ij. Quicumq; totam legem seruauerit: offendat autem
vno factus est omnium reus. Et reuera vī habetur ad hebr
os. x. horrendū est incidere in manus dei viuentis. hoc opo
tum frater et cōsanguineē precordialis dignemini graciosū
acceptare. Mementote scriptum. Melior est manifesta cor
ptio q̄ amor absconditus. Longe nāq; sunt increpationū
verba meliora q̄ adulationum oscula fraudulentā. Absit
tem sic mundare vicia que virtutū viuuerūtatē demergunt
Cum olim generale diluuiū vniuersalis vorago animātū
et si non singula genera saluaerunt: saltem genera singul
Nondum puto illa dissipitis illa mētis inopia laboratis: qu
potius eligatis a veritate dirigi q̄ a falsitate diludi. Et ha
tum vestrum iusticia ⁊ religione firmare quam peruersione
iniusticia infirmare. Quēso igitur in animo reuoluite: lucē
lucem et tenebras tenebras fore.

¶ Explicit.

¶ Sequitur tractatulus magistri Johānis tinctoris eg
gij doctoris sacre theologie contra defendentes aperturā
monasteriorum monialium.

Sūt ni falloꝝ nouis=

sumi illi dies de quibus olim predixit gentiū apo-
stolus futuros esse homines seipsoꝝ amantes
cupidos elatos et in quibus quidam discedent
de spiritibus erroris decepti et doctrinīs demoniorum et
occulsi loquētium mendaciū: attendentes et cauteriatā ha-
rentes conscientiam nec sanā sustinētes doctrinā sed ad sua
consideria coaceruantes sibi magistros prurientes auribus et
veritate auditū auercentes et ad fabulas se conuertentes.
Ideo certe hec recte dixerim quia in hac tempestate non de-
fuerunt qui in persuasibilibus humane sapiētie verbis questum
persequantur pietatem reputantes astruere conantur licitam esse
monachialium deo consecratarū et ad exhibendum christo virgi-
nem castam vni viro desponsatarū egrediendo cepta suorum
monasteriorum libertatē nec eas vllō pacto ad districtā clau-
strā debere astringi: presertim eas que hacten⁹ per dissimu-
lationem potius dixerim culpabilē prelatorum negligentiam
per longo tempore in hac damnabili libertate tolerate extiterūt
quia quippe hodie sibi mentitur iniquitas hominum magis te-
nebras q̃ lumen diligentium et sublimē non ad sobrietatem
volentium sapere: qui vel fauore vel temporalis affectu cō-
modi corrupti diuinant mendacia et placentia loquuntur: li-
nquentes parietem absq̃ temperatura et cōsuetes piluillos
sub oī cubito manus: et cervicalia facientes sub capite vni-
uerse etatis ad capiendas animas. Errauerunt profecto isti
ab vtero locuti sunt falsa. Qd̃ in zelo caritatis secundū sciē-
tiam pietatis indutus virtute ex alto conabor ostendere pro-
mensura donationis christi eorum confutans errorē et veri-
tatem astruens contrariam. Insuper et illorum argumenta
tenebrosa luce veritatis extinguens. vnde sicut sagitte par-
uulorū plage eorū et contra eos lingue eorū infirmabūtur.
Igitur in primis salutarē hanc stabilē veritatē q̃ distincta
clausura monasteriorū sc̃imonialiū de possessionib⁹ viuens
sum cadit sub precepto iuris naturalis et diuini professioni

regulari annexo. qđ ita ostenditur. ¶ Primo quidē qđ sub precepto iuris naturalis. Ad ius enī naturale pertinet omne illud quod rectitudinē habet ex dictamine rationis discurrentis a primis principiis sinderesi insertis vt sunt prima et vniuersalia precepta iusticie et veritatis. Unde omne illud sub precepto iuris naturalis cadit qđ necessariam habet conexione secundum legitimū practice rationis discursum ad huiusmodi prima naturalis equitatis et rectitudinis precepta. ¶ Sicut enī veritas primorum principiorum in speculatiuis infert veritatē conclusionis recte sillogizate: ita rectitudo primorum preceptorum iuris naturalis infert rectitudinem in operabilibus ex eis legitime deductis. Cum autē fines in operabilibus sint veluti principia in speculabilibus necesse est in discursu practici intellectus procedere ex finibus tanq̃ ex principiis. ac per hoc quicquid habet necessariam coherentiam ad fines operabilium iudicandum est ad rectitudinem operis necessariū. Et secundum hoc huiusmodi rectitudo necessitatem precepti sortitur ex huiusmodi finibus. Sicut autē in principiis speculabilibus est ordo resolutionis ad vñū principium omnium aliorum secundū: ita in finibus est ordo ad vñū finem vltimū in quem ceteri omnes referendi sunt. ¶ Est autē secundum iudiciū luminis naturalis finis vltimus hominis optima operatio que est secundum optimā virtutem in vita perfecta. ¶ Unde cum bonum et finis coincidunt secundū huiusmodi operationem finalem attenditur tota bonitas hominis: propter quod dicit dyonisius qđ bonum hominis esse secundum rationem. Et cum vnusquisq; maxime afficitur ad suum summum bonum necesse est hominem maxime affici ad id in quo finem suum vltimū constituit: et secundum hoc in illo totum vite sue ordinem fundare et instituere: qđ vt dicit philosophus. Vnusquisq; vitam suam reputat id ad quod maxime afficitur. Omne ergo illud sub precepto iuris naturalis cadit quod ad necessitatē vite ordinis vite relate ad finem vltimum pertinet. Si autem recte consideremus inueniemus clausuram monasticā necessariam habere coherentiam prefertim in sexu muliebri ad finem vite monastice seu enī cenobite. Quō sic apparet. Cum enī vita virtuosa necessario

distinguatur in actiuam ⁊ contemplatiuam. Nam vita volu-
ptuosa connumeranda non est cum non sit proprie humana
sed potius beluina vt pote nobis ⁊ pecudibus communis: vt
docet aristoteles in ethicis. Ordo viuendi in vita contempla-
tiua est omnino aliter instituendus q̄ in vita actiua: qz cum
finis vltimus vite actiue stando in limitibus naturalis lum-
ina sit pax vite politice ⁊ socialis ordo in ea venerit per ratio-
nem prudentie accommodandus precipue operationibus
et rebus exterioribus quarum rectificatio ad iusticiam perti-
net que debitum vnicuiqz reddit medium seruans tam in dis-
tributionibus q̄ in commutationibus. Per hunc enim mo-
dum procuratur et conseruatur pax in vita sociali propter q̄
ysayas dicit. Opus iusticie pax. ¶ Ad hunc nichilominus fi-
nem etiam deseruiunt aliarum virtutum moralium opera: vt
fortitudinis et temperancie inquantum per ea remouen-
tur ea per que ordo iste posset perturbari. Sicut fortitudo res-
pellit timores ⁊ constantiam tribuit ad repellendum hostiles
insultus. Et temperantia refrenat concupiscentiam et dele-
ctationes quarū excessus obtenebrat oculum rationis ⁊ ho-
minem effeminat ⁊ dehonestat operibus exterioribus furan-
do intellectum spisse sapientis vt dicit aristoteles. Que cum
ita sint necesse est vitam actiuam ad exteriora diffundi ⁊ solli-
citam esse ⁊ turbari erga plurima. ¶ At contra finis vltimus
vite contemplatiue est cognitio sublimis veritatis altissime ⁊
diuine. Etiam scōm sententiam philosophorum vt patet ex de
cimo ethicorum. Et hec est optima pars quam elegit maria.
Et ideo ordo in vita contemplatiua statuendus est per ratio-
nem sapientie scōm processum intellectualis luminis sursum
tendentis. ac per hoc necesse est mentem colligi ⁊ vniri in se
ad gustandum et videndum q̄ suauis est dominus. Ad hoc
autē requiritur de necessitate abstractio ⁊ separatio a tumultu
⁊ strepitu exterioris occupationis ⁊ aliene conuersationis
Insuper et depuratio ab affectibus inmundis et secularibus
quoniam per huiusmodi mens penitus a libertate cōtempla-
tionis auertitur. ¶ Unde et aristoteles dicit q̄ in quiete ⁊ re-

fidentia fit anima sapiens et prudens. Talis quippe est co-
herentia virū anime: vt dum vna earum vehementer ad ali-
quid conuertitur alie sibi cohereant et a proprijs distrahan-
tur obiectis. ¶ Puritas ergo cōtemplationis nullam perma-
nentem euagationis ad extra sustinet: quinimo partem sensa-
tiuam quodāmodo mortificat: et alienat: ita vt raptus aposto-
lus se diceret ignorare an in corpore esset an extra corpus.
Discursus ergo ad exteriora et frequens conuersatio cum ho-
minibus alterius sortis est omnino repugnās statui cōtem-
platiue vite. ac per hoc obuius precepto iuris naturalis. Et
hoc est quod probare institui. ¶ Item cum ius naturale direc-
ctiuum sit naturalis inclinationis que scdm se ideo bona est
quia a bono deo inlita nature/ directione tamen indigēs ne
alunde corrumpatur aut peruertatur puta per immoderā-
tiā passionis vel indebitam applicationem ad opus. Ma-
ne illud quod sub precepto iuris naturalis cadit quod ad di-
rectionem naturalis inclinationis requiritur. Est autem na-
ture duplex inclinatio indita. Vna ad prosecutionem conue-
nientis: alia ad repulsam prohibentis. ¶ Prima vocatur con-
cupiscibilis ad quam pertinet prosecutio convenientis et fuz-
ga nocui. ¶ Secunda vocatur irascibilis cuius est erigere
se in aduersa: et erigere vires ad repellenda impedimenta
quelibet que aduersus concupiscibilem bellum parant. Ita
q̃ canis per concupiscibilem feram insequitur. ac per irasci-
bilem cornibus aut dente ferientem audacter inuadit: et vsq̃
ad vulnera pugnando congregitur. ¶ Est igitur hec ipsa du-
plex nature inclinatio vite contemplatiue bene agende ne-
cessaria. et eam ipsa scdm iuris naturalis precepta moderanda.
Et quidam scdm vñm vt ita dixerim concupiscibilem. Non e-
nim proprie hec nomina in parte intellectiva locum suscipi-
unt. Mens ipsa pene diuina affecta toto affectu in diuinorū
theorematum penetrationem aspirat: illorumq̃ ignoratio-
nem tota intentione aspernatur. Scdm autem irascibile ad-
uersus illius sublimis vacationis impedimenta toto impetu e-
rigitur et ea superare contendit. ¶ Constat autem nichil ac-

deo contemplationis ocio sancto aduersari q̄ sensuum ad ex-
teriora dispersionem ⁊ conuersationis vage discursum. Illā
ergo et illum eos et eas qui voto vite contemplatiue astrin-
guntur non modo per concupiscibilem toto studio fugere im-
mo etiam per irascibilem summo persequi feruore et clausu-
re perpetue opponere murum ⁊ arma sancte solitudinis vt
beare ad extinguendum tela nequissimi sathane quibus po-
tissime vti solet ad configendum mentis acumen in terrenis:
et thesaurum suum qui in celo est negligendum: immo vero
contemplandum. ¶ Audiantur queso beati Iheronimi ver-
ba in libro de ordine viuendi ad sacram virginem eustochi-
um destinato. hanc veritatem iuris naturalis clarissime ex-
ponētia. Credite inq̄ credite seni oia experto. Non possunt
claudi sensus nostri extrinseci in tumultibus hominum. Si
color opponat oculo neq̄ q̄ non p̄t non videre oculus: sicut ⁊
auris non audire sonos non potest. Ideoq̄ solum in silentio
et quiete cogitationes peruerse vitantur que separant nos a
deo. Propterea hortor ⁊ moneo vt non nisi sc̄ar̄ mentiū ver-
ba velitis audire non nisi pudicias et honestas facies quas
macerant facta ieiunia liceat intueri. Sic rarus vir appareat
sic raro de viro mentio habeatur: vt puelle vestre pene viri-
lem sexum ignorent. Non animal masculinum cenobij limi-
tes transeat. vt omnis cesset occasio loquendi de maribus.
Sic pudica sic casta verba in omni colloquio sancta perso-
nent ora. vt generationis modus ⁊ ortus inuencularum cor-
da lateat. hec profecto cathena dyaboli est, quam si abstu-
leritis de medio vestri non extendendo digitum ad inqui-
rendum omnia per curiositatem et desideritis loqui quod nō
prodest et per lingua silentia non inueniatur vestra volun-
tas vt loquamini sermonē inutilem tunc orietur in tenebris
lux vestra ⁊ tenebre erunt sicut meridies ⁊ vobis a dñoreq̄
es qualem mundus iste nō nouit ⁊ implebitur splendoribus
nā vsa quos obtenebrāte mētes caligine soli neq̄unt apphē-
dere. felix itaq̄ anima q̄ sp̄reto turbine seculi pertransiens
eū

corporis claustra illius summe et incomprehensibilis laci
potest aliquatenus illustrari radijs. Sic dulce sic iocundum
est solatium quo desipiunt cuncta terrena mors formidabilis
cunctis animantibus certe opatur pro gloria. ut liceat intue
ri limpidius quod modica horula tam delectabile et iocundu
sentitur. Itaque hominum consortia fugite secularia omnia ex
pellite ut ad vos nequaquam perueniat quicquid agatur in seculo
Solutus sponsus vester xps strictis fruatur amplexibus. sole cu
solo sponso aut lectionibus sacris aut sacris meditationibus
secum confabulamini et ipse vobiscum hec ille. Et hec dicta
sint de obligatione iuris naturalis Ostendendum restat mul
to amplius huiusmodi clausuram de qua sermo irrevocabili
liter cadere sub obligatione diuini iuris. Mandat quippe do
minus per hos prophete. Declina a malo et fac bonum. Et
quidam est hoc mandatum velut fons et origo oim mandato
rum legis utpote prohibitionem mali et iussionem boni salu
taris vniuersaliter exprimens et tam peccata omissionis quam
transgressionis excludens. Ad utrumque autem horum seruand
um clausura monialium sanctimoniam vite contemplatiue
proficientium est prorsus necessaria. ¶ Scriptum quippe est
Ubi non fuerit sepes diripietur possessio. Et iterum. Mors intrat
per fenestras nostras. Et iterum. Sensus et cogitatio huius
mani cordis prona sunt in malum ab adolescentia sua. Si au
tem qui vult aliquod malum effugere opus est ut discrimina
que nata sunt in illud hominem adducere tota sollicitudine de
uitet. Siquidem qui amat periculum peribit in illo. Unde in
huius significationem dictum fuit loth a dno. Nec steteris in
omni regione circa sodomam. Quia videlicet summopere tenta
tiones et occasiones peccatorum: que videlicet hominem
reddunt vicinum et proclium ad peccatum sunt fugiende.
Necesse est ergo hijs qui in puritate contemplationis salu
bitur volunt vivere ut sepe clausura opponatur secularium
communicationi. Ita ut nec egredi ad eos liceat nec ingres
sum eis admittere. Et ita sensuum fenestras claudat ut nullo
la per eos subrepat exterior tentatio nulla enagatio mens

his seruitutem dissoluit nulla distrahat a dulcedine sancte
contemplationis humana communio. Ita quippe et non alie-
ter interior homo contemplationi mancipatus custoditur. vt
hominis exterioris culpa ad ipsum non serpat et maculam
sue contagionis non afferat in orto qui debebat esse conclus-
sus dirumpens portas prebensq; aditum latronibus. i. pec-
catis mortalibus qui viam faciant per eum. Ita vt veniens
in profundum malorum contempnat et gloriatur cum male
fecerit et exulter in rebus pessimis: tanq; totaliter ereptus de
possessione dei et traditus in reprobum sensum absq; freno
faciet ea que non conueniunt frontem accipiens meretricis
Ecce q; necessaria est clausura exterioris hominis sanctimo-
nialibus vite contemplatiue dedicatis: si respondere volunt
missioni diuine declinando a malo: bone contemplationis pe-
nitus aduerso. Nec minus certe necessaria censenda est hu-
iusmodi clausura ad exercendum contemplationis bonum
etiam ex vi diuini precepti. Scriptum quippe est. Precurre
prior in domum tuam et illic aduocare et illic lude et age con-
ceptiones tuas. Cuius quidem ratio ex alia scriptura sumit.
que dicit. Sedebit solitarius et leuabit se super se. Huic au-
tem precepto expresse repugnat qui libertatem euagandi cu-
pit et defendit. Si autem solus ille paret. qui cum sapiente ve-
raciter dicit. Intrans in domum meam conquiescam cum il-
la. Considerandum quippe est. q; aliquid potest secundum se
esse licitum quod ex conditione status persone redditur fili-
citum et diuino precepto contrarium. Sicut pugnare pro re-
publica secundum se quidem licitum. tamen iniustum et alta-
ris id censetur oino illicitum atq; dampnabile. Et idem ius-
dictum est de iudicio sanguinis: de negotiatione et de mul-
tis alijs. Itaq; diuini precepti vinculum in huiusmodi ligat
vbi vacatio persone ad huiusmodi et similes actus quandam
habet repugnantiam et incompatibilitatem. Si quidem vt p-
cipit apostolus. Unusquisq; ambulare debet in vocatione qua
vocatus est. Ac per hoc criminaliter peccat q; volens et sciens
se impotentem aut ineptum sibi ex conditione status aut offi-

fici congruentes aut debitos reddit. Sicut mortaliter peccat qui sciens et volens ebrietatem incurrit qui se usu rationis priuat qui ad debitam vite moderantiam est necessarius. Propter quod hijs qui maioribus et dignioribus actibus deputati sunt interdiciuntur minora presertim cum fuerint incompatible. Manifestum est autem communionem vite secularis penitus esse incompatibilem sanctimonie vite spiritualis et presertim ad celsitudinem contemplationis vocate. Nam et si vite contemplatiue professor propter infirmitatem carnis cogatur aliquando contemplationis actum intermittere tenetur tamen quantum humana fragilitas admittit aptitudinem habitualem conservare qua videlicet post huiusmodi intermissionem ad contemplationem reuertatur ydoneo? ita ut huiusmodi intermissio sit veluti quoddam condimentum vite spiritualis ad reparandum et reformandum vires organicas que eis subseruiunt in administratione fantasmatum. In quibus diuino lumine illustrata mens assurgit in diuinam veritatem contemplandam per quem modum corporalis recreationis personis sanctis et contemplatiuis conceditur ut videlicet lassate vires quiete refoverentur et ad contemplationem reuertantur fortiores. Ita quod non aliter implere possunt illud euangelicum preceptum. Oportet semper orare et non deficere. Et illud apostolicum. Sine intermissione orate. Nichil auertat quod euagatio mentis vel sensuum ad exteriora et corporis instabilitas et curiositas negotiorum secularium. que omnia contingunt in communione exteriorum. Quare patet totalibus vite contemplatiue altitudinem professis discurrendi atque euagandi facultatem utpote actibus contemplationis quibus ex sua perfectione debet incumbere proxis incompatible immo incompatible. ac per hoc continuo sequitur clausuram eis esse ad salutem necessariam eiusque violationem dampnabilem et sibi professioni repugnantem. Audiantur quod super hoc beati iheronimi verba in prefato libello veritate

hanc predaro sermone explicantia in hunc modum. Non p̄
inquit ad tante cōtēplationis dulcedinē cor plenum sc̄laris
bus negocijs astrare. s; oportet vt sc̄lomoziatur ⁊ soli deo
per s̄ctas meditationes ⁊ desideria sup̄erna inhercat. Un̄
granum frumenti cadens in terra nisi mortuū fuerit ipsum
solū manet sic vt cecidit. Quod si moriatur fructus plurimū
affert. Ita domum paternā ⁊ vestes sc̄lares relinquere ⁊ no
men monialis sumere modicum p̄dest homini si mens ipsa
misera que in mundo habetur affectibus appetet ⁊ q̄ reliq̄
rat desiderijs repetat. Exeunti enim loth cū filiabus ⁊ vxō
re de sodomis mandatur ab angelis ne retrospectiāt que per
ambulando relinquerant. Cui vxor moze feminarum q̄ semper
petunt contraria obuians mandato statim versa est in sta
tuam salis. hec itaq; vox doceat qua pena sunt p̄uian
de que mundi vanitates affectant in monasterio. Nam effi
ciuntur insensibiles statue salis. vt iam nichil de cōtēplatio
nis dulcedine sentire valeant sed manēt in amaritudine se
culi q̄ sc̄lo viuunt. Propterea monasterium v̄m ⁊ hoc sepul
chrū eligit vbi mortue cū xp̄o mūdo ⁊ cōcupiscētijs ei⁹ sole
ibidē cū xp̄o maneatis sepulte. q̄sq; resurgētes cū ip̄o appa
rebitis in gl̄ia. Deinde timēdū est plurimū ne q̄s ingredit se
pulchrū nocte ad furandū thesaurū preciosū q̄ latet in tumu
lo h̄nc inde fures furisūt furētur infimis astucijs q̄ intus
habetur. Custodiatur ḡ sepulchrum per ipsum quē deus in
vineā suā primum custodem posuit custodiatur ⁊ per prepo
situm presbiterum qui vicē eius tenet in loco ne quis incau
te introeat. murosū munitionibus sic vndiq; circūcingat
locellus q̄ vir aditus prebeatur aibus. Sic mun tendatur
in altū q̄ nō solū nō liceat pedib⁹ sed nec oculis q̄ intus ges
rūt agnoscere. Ostia ferentur fortiter clauib⁹ clauēs dispo
nat ep̄s ne q̄s nisi habens vestes nuptiales introeat v̄l creat
sine ei⁹ cōsensu. Sint aut vna v̄l plures fenestrule iuxta dis
positionē ep̄i sic ferreis vncis artate vndiq; vt vir digito pate
at adit⁹ per has horis debitis aut nccitatis aut edificandi
siue recreandi causa sc̄tis sermonibus cū alijs mulieribus

quas vestium habitus et facies tenues et pudice reddunt venerabiles. Sororibus simul liceat loqui. Prohibitis et suspectis huius fenestrule clausae maneant et claves abbatis domus vel sancta alia soror custodiat ne coruus per fenestram egrediatur de archa. Credite hic timendum de thesauro a timore nocturno a sagitta volante in die a negotio perambulante in tenebris: a demonio meridiano. Hec ille vir disertus et sanctissimus. Ex quibus omnibus plane ostensum est clausuram predictam non ex sola institutione iuris positivi robur obligationis accepisse. Quin potius constat papale decretum super hoc editum ex ratione iuris naturalis et divini vim suae obligationis esse sortitum. Non enim ideo iusta et debita est huiusmodi clausura quia est instituta: sed ideo est instituta: quia in se est iusta et debita statui monachali modo supra exposito et per consequens nulla consuetudine potest hoc debitum extinguere. Hinc autem sciri volo quod hec tam districte clausura censura plus moniales concernit quam monachos propter plura. Primo propter sexus fragilitatem: propter quam citius vincuntur a tentationibus et seculi vanitatibus submerguntur et inquinantur in cogitationibus et desideriis suis. Secundo propter rerum spiritualium et temporalium opportunam dispositionem ad quam viri sunt necessarii: mulieres autem imutiles. Quae quidem dispensatio virorum postulat frequentem egressum: praesertim eorum qui monasteriis praesunt uni vel pluribus ut sunt abbates/priores/visitatores/ et alij huiusmodi. Tercio quia viri legitime curam communem gerentes etiam dum ad exteriora effunduntur meritum contemplationis amittere aut intercepte per beneficium necessitate pietatis recuperant. Siquidem ut ait Augustinus: oculum sanctum querit caritas veritatis: sed negotium iustum suscipit necessitas caritatis. Huius autem cure susceptio viris non mulieribus competit propter defectum prudentiae mulieribus et infirmis sexus labilitatem. Ex his arbitror satis fundatum esse propositum de necessitate clausurae sanctimonialium: et per hoc satis confutatum errorem oppositum quo quidam ignorant.

ter vtinam non pertinaciter affirmant huiusmodi clausuras
non cadere sub necessitate precepti iuris naturalis: aut di-
uini. Restat vt eorum argumēta diluamus. Aliunt enim pila-
mo huiusmodi clausuram non esse de necessitate precepti:
nec iuris naturalis nec diuini: sed hoc non probant. Nunc
autem euidenter est probatum q̄ imo est de precepto vtrius-
q̄ iuris. Unde. hec prima ratio eorum est exsufflata. et sumi-
liter secunda: quia dicunt per consuetudinem aboleri omnē
obligationem iuris naturalis vel diuini: cuius trāsgressio nō
inducit mortale peccatum. Cum enim mortale peccatum sit
trāsgressio diuine legis vel celestium inobedientia manda-
torum: secundum Ambrosium et Augustinum: est dictum
vel factum vel concupitum contra legem dei: et lex constat
ex preceptis iusticie ad ius naturale pertinentis cuiusmodi
sunt precepta decalogi ⁊ ex preceptis caritatis et iam ostē-
sum sit rupturam clausure contrariam esse et precepto iuris
naturalis et diuini constat q̄ inexcusabiliter inducit mortale
crimen: ac per hoc nulla cōsuetudine potest obligatio clau-
sure auferri secundum modum prius declaratum: et quoniam
am pueriliter sonat. hec aduersariorum assertio indignum
iudicio latius circa eam immorari. Sed dicūt tertio q̄ saltem
vbi nunq̄ fuit huiusmodi clausura et scandalum probabile-
ter formidatur futurum non debet ab iuris huiusmodi clau-
sura extorqueri. hoc dicentes nesciunt quid loquuntur: neq̄
de quibus affirmant: seq̄ litterarum theologicarum demon-
strant prorsus ignaros. Est quidem scandalum actiuum q̄
est dictum vel factum minus rectum prebens occasionem
ruine: et cum hoc scandalo nichil est faciendum propter quod
cunq̄ bonum indesperatum: quia nō sunt agenda mala vt
bona euentiant. Est scandalum passiuum quo videlicet quis
occasionem ruine spiritualis ex dicto vel facto alterius etiā
si ille huiusmodi occasionem non det. Et illud est duplex sci-
licet phariseorum quod procedit ex malicia et proteruita illo-
rum qui volūt bona impedire concitando scādala sicut pha-
risei scandalizabantur in doctrina christi. Aliud est pusillo-
rum quod oritur ex infirmitate vel ignorantia: quod quidem

scandalum sedatur per bonam informationem veritatis em-
rationem ostendentem. Propter scandalum ergo passuum
vitandum siue phariseorum siue pusillozum non debet pre-
termitti quodcumque opus ad veritatem vite pertinens quod
videlicet est de necessitate salutis: quia pretermittens tale
opus legem transgreditur et peccat mortaliter. Nullus au-
tem debet mortaliter peccare: ut peccatum alterius impedi-
at: quia secundum ordinem caritatis tenetur aliquis plus di-
ligere suam spiritualem salutem quam alterius. Propter scanda-
lum autem passuum pusillozum debent quidem aliquando
bona opera non necessaria ad salutem differri donec reddi-
ta ratione scandalum huiusmodi purgetur. Quod si reddita
ratione duret huiusmodi scandalum iam veritur propter per-
tinaciam in scandalum phariseorum quod est contempnendum
nec propter ipsum quodcumque bonum est pretermittendum
aut differendum. Constat autem quod prelati quibus est com-
missa cura gregis dominici ex necessitate salutis incumbit
in vigilare super gregem et cognoscere vultum peccoris et
differentiam facere inter sanctum et prophanum et alligare
quod fractum est: et quod infirmum est consolidare: et quod
egrotum est sanare. Ipsis quippe dirigitur illud. Verbum a
domino Ezechiel denunciatum. Si speculator viderit gladi-
um venientem et non insonuerit bucina et populus se non cu-
stodierit veneritque gladius et tulerit de eis animam. Ille qui-
dem iniquitate sua captus est: sanguinem autem eius de ma-
nu speculatoris requiram. Propter quod dicit Gregorius quod
in correctione fraterna grauior est correctio prelatorum. In
tantum quidem prelati obligantur ad hoc officium discipline
salutaris circa subditos. ut teste Augustino. Nillos corrige-
re neglexerint deteriores peccantibus fiant. Itaque prelati
qui monialibus presunt ordinaria auctoritate vel delegata
tenentur ex officio ad tollendos abusus damnabiles sancte-
moniam religionis corrumpentes in quibus utique est non mi-
nus iste monialium discursus et libertas euagationis. Un-
de contempnendum venit eis omne scandalum quod inde
inhibere debent: ut non sit in eis quod non sit in eis.

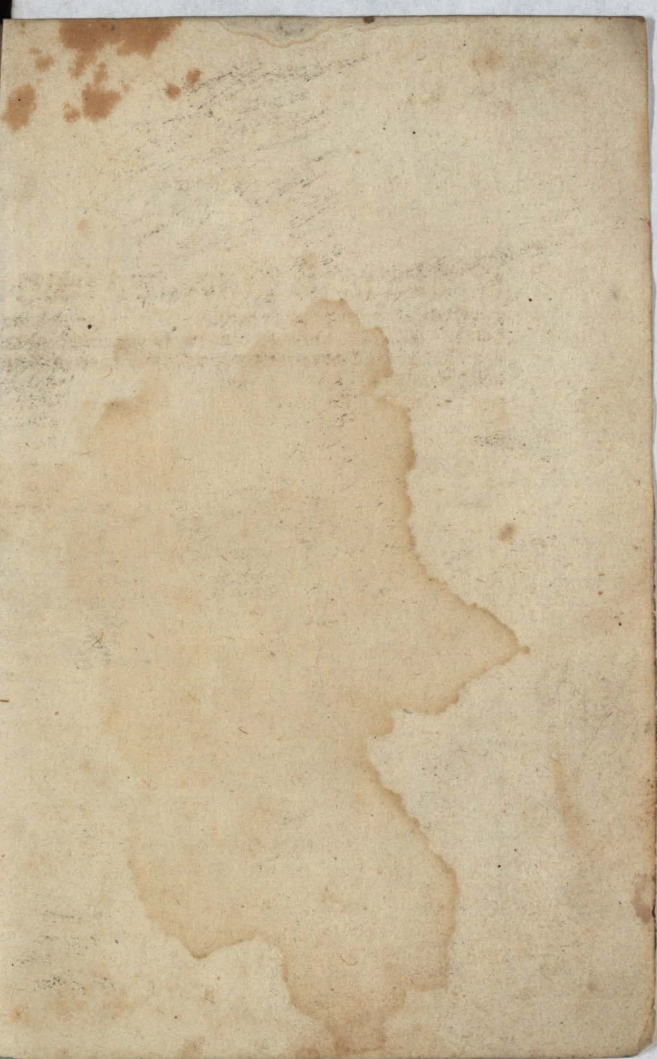

laboris posset. Dicendumque est cum saluatore. Sinite eos
ceci sunt et duces cecorum. ¶ Nec propter earum quęcunq;
reusum salua veritate vite dissimulare possunt vbi qualiscunq;
spes adest proficiendi proposito etiam si plurimum apostas
ia timeatur. Cum etiam non forte minoris criminis est perti
naciter coeactioni salutan repugnare et quasi scelus ydola
trie nolle acquiescere. Preterea scandalum istud quod inde
expectatur manifeste est phariseorum ex obstinata prauitate
pullulans quod in quolibet bono conatu est spernendum vt
dictum est. Si enim ad vitanda scandala impiorum deberent
bona salutaria pretermitti: nullum bonum esset agendum: qz
de omnibus bonis scandalifarētur impij in via iustorum ab
scendentes laqueum et iuxta iter scandalum ponētes. Bona
siquidem vt ait sapiens in mala conuertit insidiator: et in ele
ctis dei imponit maculam. Et vt ysayas ait. Impius est quas
si mare feruens quod quiescere non potest. Unde. Patet hac
rationem proorsus esse confutaram et ita dicentes isti se sapi
entes stulti facti sunt. Quibus suadeo vt a sententia falsa re
sistant et dantes gloriam deo cōtra stimulum amplius des
sinant recalcitrare. Non quidem precessi: sed dies appropin
quauit: indignant ergo anima lucis et sicut in die honeste am
bulent sciētes qm si dilexerint xpm vere discipuli eius erūt et
cognoscent veritatem et veritas liberabit eos. Nec sibi re
putent inglorum a male assertis discedere quoniam nō tam
error qz pertinacia in asserendis vitio datur. hec igitur tam
inculte qz raptim de clausura monialium dicta benignum le
ctorem postulant qui et ingenio imbecilli actoris veniam do
net: et deo cuius munere veritas hec vtcunq; aperta est gra
tias tribuat cui honor et potestas et gloria in secula seculor
um Amen.

¶ Finis.

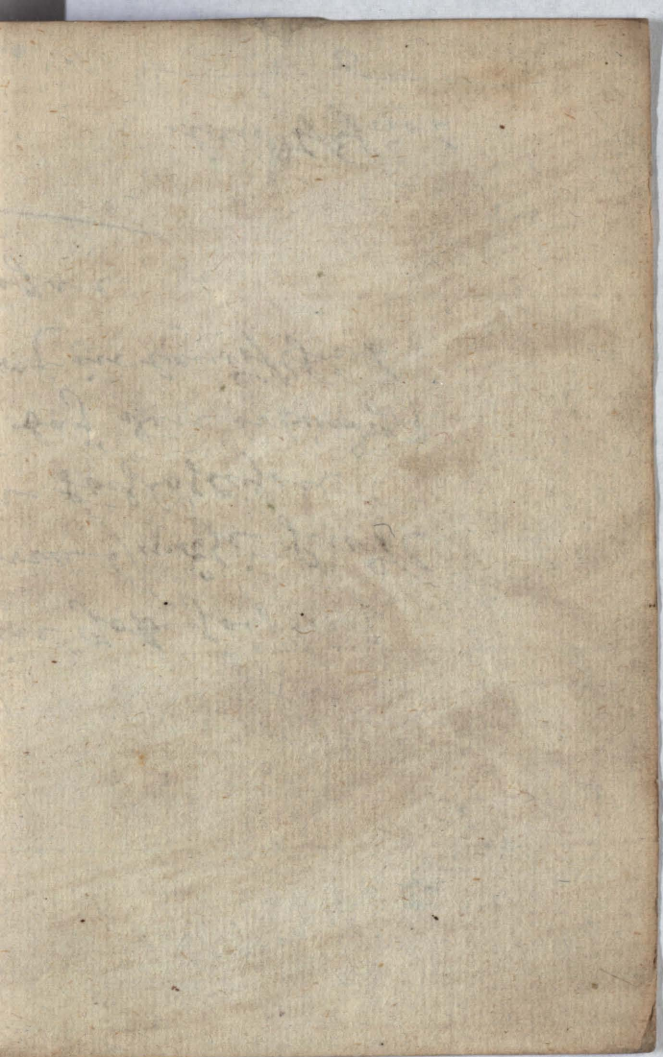
¶ Eraratū Parisius sum=

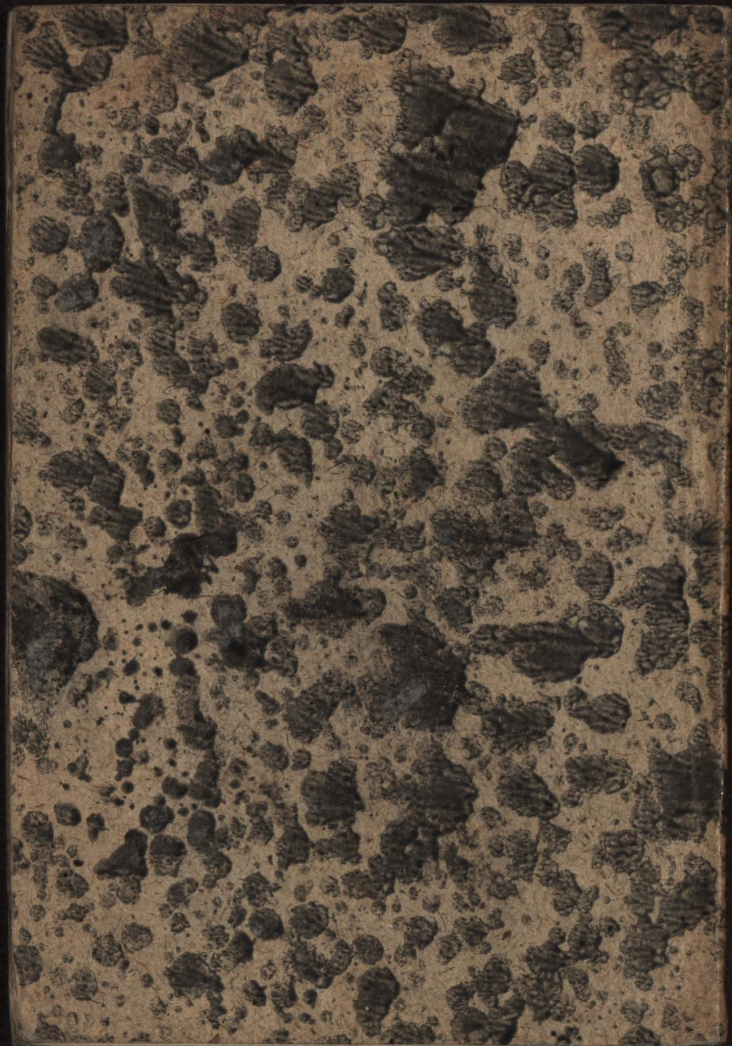
**ma cū diligentia sumptibus ⁊ expensis honestorum virorum
Gilberti ⁊ Gsufredi de marnes fratrum bibliopolarum alme
vniuersitatis parisiensis commorantium in vico sancti Jaco
bis sub Pelicano.**

80

L

79

1